

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 437 del 6/9 al 19/9 de 2017 2€

Justícia en venda

Grans fortunes i persones influents, assistides per equips jurídics d'elit, es deslliuren de la presó negociant acords extrajudicials amb la fiscalia
pàg. 4-11

SUPLEMENT: Desobedients

En aquest exemplar de la Directa incorporem un suplement monogràfic de 24 pàgines sobre el referèndum d'autodeterminació de l'1 d'octubre

EDITA

La Directa SCCL

C. Riego núm. 37 baixos esquerra

08014 Barcelona

Tel: 935 270 982

Mòbil: 661 493 117

directa@directa.cat

www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric

La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió

QUI SOM?**A fons**

Grup d'investigació

Miralls

Gemma Garcia

Cruïlla

Vicent Almela, Guille Larios

Impressions

Isabel Benítez, Àlex Romaguera

Roda el món

Oriol Andrés, Roger Suso i Joan Mas

Expressions

Misael Alerm, Àlex Romaguera,

Daniel Bastús

La indirecta

Àlex Romaguera, Mariana Cantero

Coordinació web

Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia, Maties Lorente

Audiovisuals

Sònia Calvó, Estel-la Marcos

Fotografia

Víctor Serri

Il·lustració

Ricardo Hermida, Lluís Ràfols

Correcció

Èlia Olivan

Edició

Jesús Rodríguez

Projecte gràfic

Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat

Disseny gràfic i compaginació

Pau Fabregat

Administració i subscripcions

Ester Mora

Difusió

Estel-la Marcos

Publicitat i distribució

Paula Rodríguez

Gestió web

Nodo50

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:

Berguedà, Bages i Solsonès ('L'Apunt'); Gironès, la Selva, Pla de l'Estany i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt Empordà ('La Fissura'); Osona ('El Setembre'); Maresme; Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix'); Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf ('Xarxa Penedès'); Vallès Oriental; Vallès Occidental; Barcelonès ('La Intervia'); El Camp; Terres de Ponent; Castelló; València; Palma; Eivissa; Menorca; Perpinyà i Terres de l'Ebre

CONTACTES:**General** directa@directa.cat**Redacció** redaccio@directa.cat**Subscripcions** subscripcions@directa.cat**Publicitat** publicitat@directa.cat**Distribució** distribucio@directa.cat**PORTADA:** Lluís Ràfols

La Directa rep una subvenció estructural de la Generalitat de Catalunya pel fet de ser un mitjà en llengua catalana, que suposa menys d'un 2% del pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

SUMARI

A FONS

4-11

La justícia dels vip

“Els rics mai no hi entren, els pobres mai no en surten” és una de les màximes del moviment anticarcerari. El reportatge d'obertura d'Eloi Latorre repassa els casos més escandalosos dels ‘salvats per la butxaca’ i detalla els mecanismes judicials que ho permeten. Despatxos d'advocats per a poderosos i mòduls vip a la presó complementen la informació.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Anne Fausto-Sterling

Anna Celma conversa amb aquesta reconeguda científica, doctora en Biologia del Desenvolupament per la Universitat de Brown. Les fotografies són d'Ariana Nalda. Intersexualitat, cromosomes, testosterona, ciència, Trump, parla de tot això i ens fa pensar.

IMPRESSIONS

16-18

L'escolarització a casa

Esther Pérez i Lluís Vives, d'una banda, i Blanca Jorba, de l'altra, exposen pros i contres de no portar infants a l'escola.

Urbanisme i gènere

Irene Navarro i Marc López ens parlen del biaix de gènere a les urbs.

CRUÏLLA

19-21

Anarquisme de barri a Gran Canària

El periodista Guille Larios visita els nombrosos projectes d'autogestió de l'habitatge que han sorgit a l'illa de Gran Canària els últims anys. El Sindicat d'Inquilines ha revolucionat la praxi dels moviments socials i ha suplit les mancances institucionals.

RODA EL MÓN

22-26

Privatització de l'aigua a Xile

Monocultius d'alvocats i drets d'ús a perpetuïtat agreugen l'accés a un bé escàs. Ho explica Meritxell Freixas.

Nova York, un santuari vulnerat

Diana Gener revela que la policia local és una peça més en l'expulsió de migrants.

Humanofòbia

L'anàlisi de Santiago Alba Rico.

EXPRESSIONS

27-31

Polítizació a la música alternativa

Mazoni, Les Kol·lontai, Maurici Ribera i Pau Vallvé ens expliquen quina és la seva manera de fer política amb la música. Un reportatge de Joan Pol Alcaraz.

Camille

El relat literari d'Irene Alerm Pou.

Ressenya de 'Recoja sus cosas'

Ann Alfabet ens porta Ander Zurimendi.

INDIRECTA

32

Entrevista a Amelia Tiganus

L'activista feminista, supervivent de prostitució i tràfic de persones, parla amb Àlex Romaguera. Aquesta ciutadana d'origen romanès denuncia com va ser captada i els abusos que va patir, però sobretot aporta la seva experiència de superació.

Més que mil paraules

VICTOR SERRI | Dues joves s'emocionen a la manifestació del 21 d'agost de 2017 a la plaça de Catalunya de Barcelona. Desenes d'entitats de la comunitat musulmana a Catalunya han convocat l'acte per mostrar el seu rebuig als atemptats de Barcelona i Cambrils, que van deixar un balanç de setze persones mortes i un centenar de ferides.

Comunitat Directacoop

24 pàgines per saber-ho tot sobre el referèndum de l'1-0

Redacció | @La_Directa

En aquest número de la DIRECTA, trobaràs un suplement especial sobre el referèndum d'autodeterminació de l'1 d'octubre. Amb Marc Font, aprofundim en la cronologia de les mobilitzacions que, des de baix, han aconseguit que les urnes de les consultes d'ara fa sis anys esdevinguin urnes vinculants; viatgem als orígens de l'independentisme a casa nostra amb Toni Trobat; repassem quins són els poders fàctics de l'Estat espanyol i Catalunya que s'oposen frontalment a la votació amb David Fernández, i analitzem les caramboles polítiques que van portar el referèndum a l'agenda institucional amb Arturo Puentes. En l'àmbit internacional, Aritz García fa parada als pobles sense Estat d'arreu del planeta per saber com interpreten el Procés i, per posar-ho en context, la companya Gemma Garcia situa el moment actual en l'àmbit de les lluites desobedients: de la insubmissió

fins al moviment feminista, de la Guerra de l'aigua fins a la PAH. A més, intentem avançar-nos als esdeveniments: Jesús Rodríguez es pregunta si és possible retirar les urnes de milers de col·legis electorals i ho respon plantejant diferents escenaris. Finalment, Carles Masià ens projecta uns mesos enllà i s'endinsa en com ha de ser el Procés Constituent en cas d'una victòria del sí. Vint-i-una veus dels moviments socials aporten el seu granet de sorra en aquest debat. Hem editat 100.000 exemplars d'aquest suplement especial de distribució gratuïta. Si vols aconseguir-ne per repartir-los al teu municipi, contacta'ns a distribucio@directa.cat. Col·lectiu Ronda, IAC, L'Apòstrof, Fundació Roca i Galès, Coop 57, Arç Cooperativa i diverses persones sòcies de La Directa SCCL han col·laborat en el finançament de la publicació. Els donem les gràcies. Gaudiu de la lectura.

Les píndoles | Referèndum 1-0

72%

a favor de la independència, amb un 50% de participació, segons les últimes enquestes

6.000

urnes a punt per celebrar el referèndum; ningú sap qui les ha comprades ni on són

L'espina

Leo Messi abandona el Palau de Justícia de Barcelona

“**S**í, ho ratifico”. El 12 de desembre de l’any 2015, la soprano Montserrat Caballé va cantar la més curta de les seves aclamades àries. Amb aquestes tres paraules, transmeses per videoconferència al jutjat penal número 13 de Barcelona, després que un secretari judicial llegís l’acord previ a què havien arribat els seus advocats amb la fiscalia, la cantant va admetre que havia falsejat la seva residència a Andorra quan en realitat residia a Barcelona - com a via per eludir el pagament de l’impost de la renda l’any 2010. Amb l’arranjament, la fiscalia i l’Advocacia General de l’Estat, que l’acusaven, acceptaven imposar-li una pena de presó de sis mesos, molt menor que la que li demanaven, de manera que no hi hauria d’ingressar. Els advocats de Caballé van aconseguir que pogués materialitzar el pacte des del menjador de casa, argüint la seva salut precària, de manera que fins i tot es va estalviar el tràngol d’haver de desfilat pel jutjat i davant les càmeres de televisió.

El cas de Montserrat Caballé exemplifica un *modus operandi* molt generalitzat entre persones riques o famoses quan s’han vist obligades a enfrontar una investigació judicial, sigui per casos de frau impositiu o per afers de corrupció politicoeconòmica. Famílies oligarques, artistes o esportistes d’anomenada solen recórrer al que en termes jurídics s’anomena “conformitat prèvia a judici” per liquidar els seus problemes judicials per la via ràpida i discreta, pactant una condemna de presó més baixa amb les parts acusatòries que els eviti haver-hi d’entrar; a canvi, declaren la seva culpabilitat en els delictes investigats, n’assumeixen la responsabilitat civil (en els casos de frau fiscal o apropiació indeguda, el retorn de les quantitats obtingudes il·lícitament) més una multa econòmica, sovint també negociada cos a cos amb la fiscalia.

La gran majoria de casos d’evasió fiscal mediàtics dels últims anys s’han resolt d’aquesta manera: la família Carulla (Agroalimen) va evitar el judici per ocultar beneficis multimilionaris al fisc pagant 4,9 milions de

multa; els Carceller (cerveses Damm) van arreglar el seu frau continuat durant dècades, pel qual la fiscalia demanava més de cent anys de presó, amb multes de 103 milions; l’advocat Cuatrecasas es va deslliurar de la presó amb una multa de 5,5 milions; el futbolista del Barça Mascherano ho va resoldre amb 800.000 euros. Un altre astre blaugrana, Leo Messi, no va poder evitar la foto del judici, malgrat els esforços dels seus advocats, però igualment va aconseguir una condemna que evitarà que l’empresonin. En els casos d’evasió d’impostos, la fiscalia sol proposar una multa del 65% de la quantitat defraudada per forçar l’acord; però, com tot, és negociable. En el cas de Caballé, la seva defensa va aconseguir reduir la sanció a un 50% del que reclamava Hisenda, fins a deixar-la en 254.000 euros.

Una reforma legal obre la 'caixa de pandora'

L’any 2002, una reforma en la llei d’enjudiciament criminal estatal (la LeCrim, com se la sol anomenar) va introduir una sèrie de modificacions destinades a fomentar l’acord entre les parts abans del judici com una mesura per intentar pal·liar la lentitud de les instruccions judicials en els procediments penals. El mecanisme (descriu a l’article 787.1 de la norma esmentada) preveu la reducció de penes en cas que les acusades acceptin voluntàriament els fets delictius dels quals se les acusa i expressin la voluntat de col·laborar amb la justícia en la reparació del dany causat.

D’aquesta manera, la judicatura es veu obligada a dictar el que s’anomena “sentència de conformitat”, sense necessitat d’obertura de judici, sempre que el pacte sigui ajustat al Codi Penal. Val a dir que l’instrument de l’acord previ està previst únicament per faltes o delictes considerats menors (és ben habitual, per exemple, en les infraccions del codi de circulació) i en cap cas es pot fer efectiu per aquells que comportin peticions superiors als cinc anys de presó. Cal tenir en compte,

SALVATS PER LA BUTXACA

Repassem els casos més escandalosos de justícia per a vips, una pràctica que consisteix a confessar i pagar per eludir la presó després de pactar amb la fiscalia

Eloi Latorre | @homestatic

però, que les activitats econòmiques fraudulentessolen comportar la imputació de diversos delictes que, encara que sumin penes superiors als cinc anys d'empresonament, no hi solen arribar individualment, de manera que la possibilitat de l'acord segueix oberta.

Gràcies al mecanisme del pacte de conformitat, els passadissos i les sales d'espera dels jutjats s'han convertit en una mena de mercat persa on fiscals i advocades de les parts negocien mesos de presó i regategen euros de multa fins a l'extenuació, de vegades minuts abans de ser cridades a la sala de vistes. Però, en els casos de

delictes econòmics, de corrupció i sumaris complexos, amb moltes peces i persones influents investigades, les negociacions poden arribar a allargar-se durant mesos i mesos. Les processades recorren a una elit de bufets d'advocacia amb prestigi, mitjans i contactes exclusius dins l'àmbit judicial i polític per aconseguir acords avançats per a la seva clientela. Des de fonts fiscals, s'ha admès més d'un cop que, sovint, l'acord és un mal menor davant d'un procediment que es pot allargar anys i panys davant la capacitat de dilatar les instruccions amb recursos d'aquests bufets implacables. I en els grans casos d'evasió fiscal, l'Agència Tributària (representada per l'Advocacia General de l'Estat) sol conformar-se de gust amb el retorn de la voluminosa quantitat reclamada; així, per exemple, l'expresident del Banc Santander Emilio Botín i onze familiars seus van tancar per la via ràpida una investigació per evasió de capitals a través de comptes a Suïssa (era un dels noms que apareixia a la famosa llista Falciani) dipositant 220 milions d'euros a les arques públiques. Immediatament, l'Audiència Nacional espanyola va arxivar la causa.

Cas Nóos, el modus operandi

A les portes del judici del cas Nóos, la mateixa Fiscalia General de l'Estat va reconèixer, a través d'una nota, que estava negociant un acord amb l'equip de lletrades de l'expresident balear Jaume Matas que el deslliurés de la presó, no només per aquest assumpte, sinó també per tots els altres sumaris en què està processat: en concret, fins a catorze peces derivades dels casos Palma Arena i Son Espases. Cal recordar que Matas ja arrossega dues condemnes judicials (per pagaments injustificats al seu antic cap de comunicació i per un contracte fictici a la seva dona), pel primer dels quals ja va complir nou mesos de presó a Segòvia. Finalment, aquest acord de gran abast no es va arribar a concretar i l'exministre d'Aznar va ser condemnat per l'Audiència de Palma a

tres anys i vuit mesos de presó i set anys d'inhabilitació pels pagaments injustificats a l'institut que presidia Iñaki Urdangarin.

El cas Nóos és il·lustratiu d'una estratègia dels ministeris fiscals, també habitual, en els macrojudicis vinculats a casos de corrupció: aconseguir la confessió de culpabilitat de persones imputades de menys rang per, d'aquesta manera, poder -com diu el tòpic- estirar la manta i assenyalar les principals imputades. En l'afer Nóos, fins a divuit de les processades van arribar a acords previs de reconeixement dels fets a canvi de rebaixes de les penes sol·licitades. Un cas semblant va passar amb la derivada valenciana de la trama Gürtel, que es jutja des del febrer passat a l'Audiència Nacional espanyola: fins a nou dels empresaris acusats (entre ells, Javier Cotino, germà de l'expresident de les Corts Valencianes Juan Cotino) van confessar, a canvi d'una reducció de penes, haver entregat diners als responsables de la trama, Francisco Correa i Álvaro Pérez, per finançar dues campanyes electorals del PP a canvi de concessions de serveis per a esdeveniments com la visita del papa a València l'any 2006.

Els acords a l'engròs, en alguna ocasió, arriben a englobar totes les persones processades, de manera que judicis que prometien un gran interès mediàtic s'acaben liquidant als despatxos, lluny dels focus. El maig de 2014, el que havia de ser el primer gran procediment pel saqueig d'una entitat bancària rescatada amb cabals públics va acabar d'aquesta manera. L'expresident de l'antiga Caixa Penedès i tres membres del seu equip directiu van acceptar condemnes d'entre un i dos anys de presó per les pensions i les pòlisses milionàries que s'havien autoatorgat, en plena situació crítica de l'entitat. A canvi, totes les acusades es van comprometre a retornar els 31,6 milions que la fiscalia considerava com a apropiació indeguda. Cap a la mateixa època, quatre membres de la família Feliu (distingida nissaga d'advocats de les Illes) van aconseguir tancar els sumaris per la seva »

Gràcies al pacte de conformitat, els passadissos dels jutjats s'han convertit en una mena de mercat persa

En els grans casos d'evasió fiscal, l'Agència Tributària sol conformar-se amb el retorn de la quantitat reclamada

» participació en les operacions immobiliàries fraudulentament -coneguts com a operació Llampec- mitjançant un únic acord extrajudicial, tot i que els casos s'estaven processant en sumaris separats en jutjats diferents de Palma. El pacte fiscal a les Illes va consolidar un modus operandi que s'ha estès com una taca d'oli. En repassem una desena de casos, prou significats i representatius.

Mercedes Daurella

És cosina de Sol Daurella Comadrán, la principal accionista actual de Coca-Cola European Partners, l'embotelladora europea més important del refresc. Mercedes també és accionista de la filial Cobega, matriu dels negocis de la família. El juny de 2017, va pactar una condemna d'un any i mig de presó i una multa d'un milió d'euros amb la fiscalia per sis delictes de frau a Hisenda entre els anys 2011 i 2013. També va reconèixer haver ocultat béns patrimonials en societats radicades a Mònaco, on assegurava que tenia la seva residència habitual, un aspecte que no ha pogut acreditar. La sanció econòmica imposada correspon al 65% de la quantitat defraudada.

Lionel Andrés Messi

El juny de 2016, el futbolista del FC Barcelona i el seu pare, Jorge Messi, van ser condemnats per l'Audiència de Barcelona a un any i mig de presó i multes de 2 milions i 1,5 milions -respectivament- per delictes fiscals, ja que es va considerar provada l'evasió de 4,1 milions d'euros, corresponents al pagament de drets d'imatge del jugador durant els exercicis 2007, 2008 i 2009, ocultats al fisc estatal mitjançant un entramat de societats. El Tribunal Suprem va confirmar la sentència de presó al futbolista i va rebaixar la del pare a 15 mesos. El cas està pendent de la resolució de l'execució de sentència. Tot i que, finalment, no hi va haver un acord extrajudicial explícit després de mesos de negociacions entre la defensa dels Messi i la fiscalia, ara, el mateix ministeri fiscal, a través d'un escrit dirigit a l'Audiència de Barcelona, ha demanat que no s'executi la condemna de presó i que aquesta sigui substituïda per penes multa de 500.000 euros atesa la falta d'antecedents i que els condemnats han acreditat haver retornat a Hisenda el total defraudat.

Javier Mascherano

El gener de 2016, el futbolista del Barça va ser condemnat a un any de presó i 815.000 euros de multa per dos delictes fiscals durant els exercicis 2011 i 2012, per ocultar les retribucions derivades dels seus drets d'imatge en societats radicades a Florida i Portugal. Mesos abans, havia arribat a un acord amb la fiscalia i l'advocacia de l'Estat mitjançant el qual el jugador es reconeixia culpable dels delictes a canvi d'una pena que no l'obligués a entrar a la presó, una multa i el retorn de les quantitats defraudades més 200.000 euros d'interessos.

Gemma Montull

Els tres acusats principals del cas Palau de la Música -Fèlix Millet, Jordi Montull i la filla d'aquest, Gemma Montull- van pactar una retallada generosa de les peticions de penes a què s'enfrontaven amb el fiscal anticorrupció, Javier Sánchez Ulled, just a les portes del judici, que es va celebrar entre els mesos de març i juny passats a l'Audiència de Barcelona. En un principi, l'acord va ser segellat per Montull i la seva filla -Millet s'hi va afegir un cop iniciada la vista- i contemplava una reducció de la demanda d'anys de presó de 12 anys en el cas de l'antic home fort del Palau (de 27 a 14 i 8 mesos), de quasi 16 per al seu segon a la institució (de 27 a 10 i 8 mesos) i de 23 anys en el cas de l'exdirectora financera (de 26 a 3, un dels quals era substituïble per una pena multa). L'objectiu tàctic -gens dissimulat- dels advocats era aconseguir que Gemma Montull es deslliurés d'ingressar a la presó, comptant que els altres dos acusats -per l'edat avançada i per motius de salut- no hi entrarien en cap cas. A canvi, es van prestar a *col·laborar amb la justícia* i a admetre que part dels fons desviats del Palau eren donatius de Ferrovial que es destinaven a la Fundació CatDem, adscrita a CDC, com una forma de finançament il·lícit del

Emilio Cuatrecasas, advocat

partit a canvi d'adjudicacions d'obra pública per part del Govern de la Generalitat a aquesta constructora, un aspecte que havien negat en totes les seves declaracions prèvies. Fèlix Millet, Jordi Montull i Gemma Montull estaven acusats de delictes de malversació, falsedat documental i contra la hisenda pública per haver-se apropiat d'una quantitat d'uns 30 milions d'euros de la institució cultural i per haver col·laborat a desviar-ne uns 6,6 al partit de Jordi Pujol i Artur Mas. El cas està pendent de sentència.

Lluís Prenafeta i Macià Alavedra

El judici per l'afer de corrupció i tràfic d'influències conegut com a cas Pretòria s'està jutjant a l'Audiència Nacional espanyola des del mes de març passat. La vista oral va començar amb un acord entre el ministeri públic i diversos dels acusats (entre ells, els dos antics alts càrrecs de l'administració pujolista Alavedra i Prenafeta), que va fer que, durant les seves declaracions en el marc del judici, ambdós admetessin haver fet d'intermediaris en operacions urbanístiques a diversos ajuntaments del Barcelonès i el Maresme a canvi del cobrament de comissions i haver ocultat aquest lucre il·lícit al fisc (de 15 milions en el cas d'Alavedra i de 3,2 milions en el de Prenafeta). Després de les seves declaracions autoinculpatòries durant la vista, la fiscal del cas va anunciar que rebaixaria les penes de presó que es demanaven per a tots dos (que, fins aleshores, se situaven en sis anys i deu mesos) per evitar el seu empresonament.

Família Feliu

L'any 2014, els quatre germans Feliu (Josep, Miquel, Alexandre i Gabriel), membres d'una coneguda família d'advocats de Palma, van admetre la seva complicitat en diversos delictes fiscals en operacions de compravenda immobiliària de clients seus fetes a través de societats opaques radicades a l'estranger i titulades per testaferrós, que ells havien dissenyat, tal com van confessar. D'aquesta manera, tots ells van veure substituïdes les peticions de

presó (de fins a tres anys en algun cas) per multes. Tot i que els casos es processaven separatament en diversos jutjats de Palma, els Feliu van negociar el seu acord extrajudicial d'una tacada. Entre la clientela vip que va participar en les operacions dissenyades pel bufet de lletrats (i investigades en el que es va anomenar operació Llampec), hi havia la cantant Ana Torroja i l'actor Michael Douglas.

Demetrio Carceller

El setembre de 2016, el president de la cervesera Damm, Demetrio Carceller Arce, i el seu pare, Demetrio Carceller

Els propietaris de la cervesera Damm es van declarar culpables de tretze delictes contra la hisenda pública

Un acord judicial va permetre que evitessin l'ingrés a la presó amb el pagament de 92 milions d'euros

Sandro Rosell,
expresident del
Barça

Demetrio
Carceller,
propietari de
la cervesera
Damm

Coll, van arribar a un acord amb la Fiscalia Anticorrupció, pel qual es reconeixien culpables de tretze delictes contra la hisenda pública per elusió continuada de pagaments dels impostos de l'IRPF, patrimoni i successions durant els anys 2003 i 2009 (exercicis anteriors investigats ja havien prescrit) a canvi del retorn de les quantitats defraudades -al voltant de 24 milions d'euros- més una pena de set anys de reclusió per al pare i de tretze mesos per al fill, ambdues substituïbles per multes de 92 milions d'euros. Amb aquest acord judicial, es posava fi al llarguíssim procediment penal que investigava l'activitat fiscal fraudulenta de la nissaga que ha controlat la cervesera Damm des del final de la Guerra Civil i un dels casos de frau a la hisenda de l'Estat espanyol més quantiosos perpetrat per part d'una sola família. Inicialment, el ministeri fiscal reclamava als Carceller quantitats defraudades per un valor de 73 milions, així com diversos delictes de blanqueig de capitals. En el primer cas, les quantitats van ser rebaixades i, en el segon, els delictes van ser eliminats, prèviament a la negociació amb l'advocat dels investigats.

Emilio Cuatrecasas

L'abril de 2014, l'aleshores soci principal del bufet d'advocats amb més facturació de l'Estat (i especialitzat, entre moltes altres branques, en assessorament fiscal) va acceptar una condemna de dos anys de presó, una multa de 2,5 milions i el retorn dels 4,1 milions d'euros que va admetre haver defraudat a Hisenda durant els exercicis 2006, 2007 i 2008. A l'escrit d'acusació pactat entre la fiscalia i l'advocat, Cuatrecasas va admetre que havia creat un entramat societari per fer passar com a despeses empresarials el que eren costos purament personals, com ara el lloguer d'un immoble del qual era propietari, diverses segones residències i una embarcació.

Josep Maria Bartomeu i Sandro Rosell

El desembre de 2016, l'Audiència de Barcelona va ab-

soldre els dos últims presidents del FC Barcelona de dos delictes de frau fiscal vinculats al fitxatge del futbolista brasiler Neymar al FC Santos l'any 2011. La sentència -pactada mesos abans entre els advocats de les parts, la fiscalia i l'Advocacia General de l'Estat- sí que condemnava el Barça, com a institució, a pagar una multa de 5,5 milions d'euros com a culpable d'aquests delictes. Inicialment, la fiscalia demanava set anys de presó per a Rosell (que va dimitir quan va esclatar el cas, l'any 2014) i dos per a Bartomeu (actual mandatari blaugrana). L'acord judicial va generar una gran polèmica dins l'entorn blaugrana i la junta directiva va demanar que fos ratificat durant l'assemblea de socis compromissaris de l'octubre passat. Aquesta és només una de les derivades judicials del fitxatge de Neymar: actualment, Rosell, Bartomeu, Neymar, el seu pare i representant, el Barça i el FC Santos es troben a l'espera de judici a l'Audiència Nacional espanyola per un presumpte delictes d'estafa originat per una querrela presentada per un grup empresarial titular de part dels drets del futbolista.

Família Carulla

L'abril de l'any 2014, cinc dels germans Carulla -hereus del hòlding alimentari Agrolimen i integrants d'una de les famílies més representatives de la burgesia catalana- van admetre haver defraudat 4.689 euros de la liquidació de l'IRPF de l'any 2006 i van acceptar una pena de vint mesos de presó (intercanviables per una pena multa de 7.200 euros) per a un dels membres del clan, Lluís Carulla, a qui la fiscalia i l'Advocacia General de l'Estat van assenyalar com a responsable i inductor de la resta de germans en l'operació fraudulenta. En virtut d'aquest acord, els Carulla es van comprometre a retornar la quantitat defraudada mitjançant la compra i la transacció d'accions d'una societat que, en realitat, ja formava part del seu grup empresarial. ●

Un homicidi amb pedigrí

Corominas és gendre del matrimoni Tous Oriol, propietari del grup de joieria i moda Tous, amb seu a Manresa. Professionalment, es dedicava a vetllar per la seguretat i la vigilància de les propietats de la família. L'any 2006, es va veure involucrat en la mort a trets d'una persona que fugia amb cotxe i que, presumptament, havia entrat a robar a la torre on vivien els seus sogres. L'any 2011, un judici amb tribunal popular el va absoldre d'homicidi en considerar que havia premut el gatell mogut per "una por insuperable". Més endavant, el Tribunal Suprem va considerar que la sentència havia estat arbitrària i poc fonamentada i va ordenar repetir el judici. L'equip de defensa de Corominas va aconseguir que el pare i la mare de la persona morta, Sinani Gazmend, es retiressin del procediment i va pactar unes indemnitzacions, la suma de les quals no va transcendir. Finalment, el setembre de 2015, va segellar un acord amb la fiscalia de l'Audiència de Barcelona pel qual Corominas acceptava una condemna de dos anys de presó (que no ha hagut de complir) per un delictes d'homicidi imprudent. Es tracta d'un cas excepcional de delictes amb violència resolt per la via de la negociació extrajudicial.

Emilio Cuatrecasas
va admetre que havia
creat un entramat
societari que li
permetia defraudar
Hisenda

Josep Maria
Bartomeu, president
blaugrana, va evitar
la presó. El Barça va
pagar 5,5 milions
d'euros pel frau

TOGUES D'OR AMB LLICÈNCIA PER A NEGOCIAR

La proliferació de casos de frau fiscal i de grans sumaris de corrupció ha fet sorgir una cosmogonia d'advocats estrella amb capacitat per negociar amb el nivell judicial més alt

E.L. | @homestatic

Fins fa uns anys, quan algun personatge influent de l'oligarquia de Barcelona creuava la porteria del número 477 de la Diagonal, normalment era per parlar amb el director de *La Vanguardia*. En aquest immoble conegut amb el nom de Torre Godó hi tenen, des de fa una dècada i mitja, la seu els diversos mitjans d'aquest grup de comunicació amb fama de cuidar les bones relacions amb els àmbits de poder. Però les coses estan canviant: actualment, moltes de les vips que creuen el portal ho fan per despatxar amb l'advocat Cristóbal Martell, lletrat que s'ha convertit en tota una referència dels afers judicials que afecten gent rica i famosa i que té el seu gabinet a la planta vuitena.

Martell -nascut fa 55 anys a Caracas, criat a les Canàries i establert a Catalunya des que va venir a estudiar Dret a la UAB- ha jugat algun paper en gairebé tots els sumaris mediàtics dels últims anys. Se l'ha vist, per exemple, en el judici del cas Nóos, com a lletrat de Marco Antonio Torreiro, excomptable de l'institut presidit per Iñaki Urdangarín, amb qui ja va intentar un acord extrajudicial de confessió dels delictes, però no se'n va sortir; o en l'entorn de la trama Gürtel, ja que ha assistit l'exgerent del PP, Álvaro Lapuerta. També ha actuat en el cas Palau de la Música com a defensor de dos antics responsables de la constructora Ferrovial, acusats de

finançar irregularment Convergència Democràtica de Catalunya (CDC), Pedro Buenaventura i Juan Elizaga.

És també l'advocat de Jordi Pujol Ferrusola, el fill gran de l'expresident de la Generalitat, en el cas que investiga l'Audiència Nacional espanyola per presumpte blanqueig de capitals, i que l'ha dut uns quants mesos a presó preventiva al centre penitenciari de Soto del Real. L'any 2013 va ser contractat per assistir els patriarques de la família Pujol, en detriment del lletrat que tradicionalment s'ha encarregat dels casos vinculats a Convergència Democràtica de Catalunya, Xavier Melero; de fet, a Martell se'l considera l'autor intel·lectual de la carta pública amb la qual l'expresident de la Generalitat va confessar, el juliol d'aquell any, que la seva família havia ocultat diners en comptes a l'estranger durant dècades precedents, segons la seva versió, d'una herència del seu pare.

Bona part de la ciutadania li va conèixer el rostre a Martell quan, el setembre d'aquell mateix any, va acompanyar el jugador barcelonista Leo Messi a declarar al jutjat de Gavà per la investigació per frau a Hisenda contra el futbolista i el seu pare. Amb tirada a la discreció i a defugir el focus mediàtic -el seu despatx ni tan sols té pàgina web pròpia-, el territori natural de Martell no són tant les sales de vistes sinó els passadissos i els despatxos judicials, per no dir els reservats dels restaurants de la part alta de Barcelona. De fet, se'l considera un gran malabarista de l'acord extrajudicial, especialista a resoldre afers complicats per la via negociadora, amb acords tan inversemblants com el pacte de no-agressió entre la presidenta del PP català, Alicia Sánchez-Camacho, i l'exparella de Pujol Jr. Vicky Álvarez, pel qual totes les parts retiraven les querelles que s'havien interposat i es comprometien a no difondre el contingut de la conversa entre totes dues enregistrada al restaurant La Camarga. Curiosament, Martell ha acabat defensant el gran damnicat per aquella gravació, Jordi Pujol Ferrusola.

En el cas dels Messi també va intentar solucionar l'assumpte amb un acord amb la fiscalia, però la família del jugador no es va acabar de refiar de la seva estratègia i van acabar canviant d'advocat i anant a judici.

Acusador en el cas 27 i més

L'astre argentí no és l'única persona vinculada al Barça a qui ha defensat aquest penalista hiperactiu (es diu que al seu bufet hi ha fins a un miler d'assumptes oberts), que ha hagut d'aturar la seva activitat durant uns mesos per un ictus cerebral lleu. També va defensar l'expresident del club Josep Lluís Núñez i el seu fill en el cas de la trama de suborns a inspectors d'Hisenda, un cas la instrucció del qual es va allargar gairebé deu anys. Aquí no va poder

arribar a cap acord per evitar l'empresonament dels seus clients, però sí que va aconseguir, en el recurs d'apel·lació, rebaixar la condemna inicial de sis anys a la meitat.

Igualment, va assistir un altre mandatari blaugrana, Joan Laporta, en una denúncia que va interposar contra l'exdirector del museu del club. I està actuant com a advocat del club en els diversos procediments relacionats amb el fitxatge del davanter brasiler Neymar. Home que no mira els carnets polítics de la seva clientela, en la seva cartera actual conviuen des de l'exconseller convergent Germà Gordó, investigat pel presumpte finançament il·legal de CDC, fins als dirigents socialistes Manuel Bustos i Daniel Fernández, amb diverses causes vinculades a l'anomenat cas Mercuri. També representa el rectorat de la UAB, que actua com a acusació particular en el procediment penal contra 27 estudiants i docents del centre universitari per una okupació de l'edifici del rectorat, l'any 2013.

Despatxos 'Upper Diagonal'

Cristóbal Martell és la figura més emblemàtica d'una flamant cosmogonia de penalistes estrella, que ha guanyat presència social a redós dels grans escàndols de corrupció. A poques travessies del seu gabinet jurídic, al 198 del carrer d'Aribau, hi ha un altre despatx amb vistes a l'*Upper Diagonal*, clau per entendre la intrahistòria recent de les elits barcelonines. Els seus dos socis directores, Pau Molins i Jesús-María Silva Sánchez, van emergir en el magma informatiu l'abril del 2013, quan la Casa Reial espanyola va anunciar que l'aleshores rei Joan Carles havia encarregat a Miquel Roca Junyent la defensa de la infanta Cristina, investigada per evasió de capitals en el Cas Nóos. Roca, exsecretari general de CDC i un dels pares de l'actual Constitució espanyola, fa d'advocat des que va abandonar la política el 1996. Però no és penalista. El seu bufet (tota una multinacional de l'advocacia que competeix pel primer lloc de l'Estat en facturació amb Cuatrecasas), està especialitzat en dret mercantil i en l'assessorament legal de grans firmes comercials. De fet, en el cas de la filla del rei -que finalment ha estat absolta- el paper de Roca ha consistit més aviat a activar els seus privilegiats contactes polítics, mentre els especialistes encarregats de la defensa penal han estat Silva i Molins, el despatx dels quals està associat des d'aleshores al de Roca i Junyent.

Pau Molins (germà de l'exconseller convergent Joaquim Molins, traspasat aquest agost, i vinculats tots dos a la família propietària de la cimentera Molins) ja va adquirir una gran popularitat uns anys abans, el 2009, quan va esclatar l'escàndol del saqueig del Palau de la Música per part dels seus principals gestors, Fèlix Millet i Jordi Montull. Encarregat inicialment de la defensa del

Cristóbal Martell apareix en tots els grans sumaris, de Nóos a Gürtel, passant pel cas Palau

És també l'advocat de la família Pujol, Messi, Núñez i el Futbol Club Barcelona en el cas Neymar

Els advocats Pau Molins (esquerra) i Jordi Pina (centre), escorten la sortida de Fèlix Millet de la Ciutat de la Justícia / GIANLUCA BATTISTA

primer, l'antic home fort del Palau el va despatxar al cap de pocs mesos, però abans Molins es va passejar per tots els mitjans de comunicació on el requerien donant explicacions en nom del seu client, i va arribar a assegurar que Millet podia patir "algun trastorn psiquiàtric".

Qui sí que ha aguantat els vuit anys d'instrucció del cas Palau fins al judici que ha tingut lloc aquest 2017 ha estat un altre soci del bufet Molins & Silva. Es tracta de Jordi Pina, advocat defensor del número dos de Millet a la institució, Jordi Montull. De fet, a Silva i Molins se'ls considera els estratègics de la tàctica de confessió de part de la seva apropiació il·lícita per part dels exresponsables del Palau mitjançant una carta a la fiscalia en què expressaven la voluntat de col·laborar amb la justícia. Pina també ha destacat en la seva participació en el judici per la consulta del 9-N com a advocat defensor de l'exconsellera d'Educació, Irene Rigau.

Entre les penalistes se sol comentar que els grans casos de corrupció no els surten rendibles, ja que requereixen un temps i esforç que no sempre es pot reflectir a les seves minuts; el negoci es troba en casos menors, que es resolen amb pocs tràmits. Amb tot, hi

ha qui considera que val la pena agafar-los perquè és una manera de fer-se un nom i un currículum.

Petrum, Godia i Bartomeu

Un altre lletrat que en els darrers temps s'està especialitzant a acaparar casos mediàtics és José Àngel González Franco, que té el despatx (no deixem l'eix privilegiat del tram cèntric de la Diagonal) a tocar del Palau Robert. Entre la seva clientela, hi ha gent famosa investigada per frau fiscal, com el motociclista Sete Gibernau, o una de les hereves de l'imperi financer Godia, Liliana Godia, i el seu marit Alberto Palatchi (Pronovias), aquest darrer saldat amb la fórmula habitual del reconeixement dels delictes i el pagament d'una multa de 4 milions d'euros. González Franco té un paper, potser menor, en l'anomenat cas Petrum -que rastreja diversos episodis de tràfic d'influències al voltant de l'excalde de Torredembarra-, en què defensa un dels empresaris investigats, Marià Judez. A més, ha estat el lletrat assessor del president del Barça, Josep Maria Bartomeu, en els embolics judicials al voltant de Neymar.

Un altre especialista a assistir vips assenyalats per

Hisenda per frau és David Aineto Trabal, responsable de l'àrea penal d'Aequo Advocats (amb despatx no gens lluny del de González Franco; en aquest cas, als Jardins de Gràcia). Aineto s'ha encarregat de la defensa de dos futbolistes del Barça investigats per frau a Hisenda, el brasiler Adriano i l'argentí Mascherano, el segon dels quals també resolt amb acord extrajudicial. També va fitxar com a lletrat de Telefónica-Movistar a Catalunya durant el conflicte pels subcontractes i per l'okupació de la seu de la companyia al Portal de l'Àngel.

Amb tot, el cas més polèmic on ha tingut participació ha estat el dels vuit agents dels Mossos d'Esquadra encausats per ocasionar la mort del veí del Raval Juan Andrés Benítez. Aineto va exercir l'acusació particular en representació de la família del finat; el cas va arribar a judici l'any passat i es va saldar amb un acord entre les parts, mitjançant el qual els agents es consideraven responsables dels fets però eren condemnats a penes que els evitaven anar a la presó. Aineto va aconseguir una indemnització de 150.000 euros per a la seva representada, la germana de la víctima, de la qual es farà responsable civil el govern de la Generalitat. ●

Vista panoràmica del centre penitenciari Soto del Real

Núñez pare i fill van complir la seva condemna en un mòdul de Quatre Camins pensat per policies i funcionaris

Al mòdul 4 de Soto del Real hi han conviscut alhora Sandro Rosell, Jordi Pujol Ferrusola i Àngel Maria Villar

El novembre de l'any 2014, el qui havia estat president del Barça durant 22 anys, Josep Lluís Núñez i Clemente, i el seu fill, Josep Lluís Núñez i Navarro (també exdirectiu del club), van ingressar a la presó de Quatre Camins, amb una condemna de dos anys i dos mesos, per formar part d'una organització criminal que subornava inspectors d'Hisenda. El seu advocat, Cristóbal Martell, va intentar que l'entrada al centre penitenciari quedés suspesa fins que el govern de l'Estat espanyol es pronunciés sobre la petició d'indult, que ja havia sol·licitat. L'Audiència de Barcelona li ho va denegar, però sí que va aconseguir que els seus dos coneguts clients fossin destinats a un mòdul reservat i amb condicions especials de la presó vallesana.

Es tracta de l'anomenat Departament de Mesures de Seguretat (DMS), una unitat destinada a persones que les autoritats penitenciàries consideren que requereixen una protecció especial, sobretot membres dels cossos i les forces policials, l'administració de justícia o l'alt funcionariat. Pel DMS de Quatre Camins (l'única presó catalana que compta amb aquest mòdul específic), hi va passar, per exemple, l'expresident de Ferrocarrils de la Generalitat Antoni Herce, condemnat l'any 2012 per malversació de diners públics per adjudicar-se un fons de pensions de 2,7 milions.

Tot i que no complien cap de les condicions assenyalades, els Núñez van poder accedir al mòdul de seguretat perquè es va considerar que el fet de ser personatges molt coneguts podia enrarir la relació amb la resta de població reclusa. Al cap de 38 dies, la junta de qualificació del centre els va concedir el tercer grau penitenciari (sense el principal requisit per obtenir-lo: tenir tres quartes parts de la condemna complertes), una decisió que va ser revocada per l'Audiència de Barcelona més endavant. Finalment, el setembre de 2015, se'ls va atorgar el règim de semilibertat definitivament, de manera que van acabar de complir la condemna anant a dormir a la presó entre setmana.

Des de la direcció dels centres penitenciaris i des dels sindicats que representen el funcionariat de les presons, s'insisteix que el tracte i les condicions dispensades als reclusos confinats a aquestes zones d'especial protecció és el mateix que a la resta de població encarcerada, pel que fa a obligacions, horaris, règim disciplinari, menjar i

serveis. Però la massificació és clarament menor que a les unitats convencionals. El mòdul DMS de Quatre Camins està preparat per acollir una vintena de reclusos que, a diferència de la resta d'ingressats, poden dormir sols a la seva cambra. Als dos empresaris constructors, atès el seu vincle familiar, se'ls va permetre compartir cel·la.

Excepcions entre reixes

Els Núñez són un dels pocs exemples de persones amb condemnes en ferm per delictes de corrupció o frau econòmic que han acabat a les presons catalanes. Els tres condemnats pel cas Pallerols (de finançament il·legal d'Unió Democràtica de Catalunya), Vicenç i Lluís Gavalda i Fidel Pallerols, van complir els set mesos de presó en mòduls convencionals als penals de Brians I, Brians II i Figueres.

La situació al País Valencià i les Illes és diferent. A la presó valenciana de Picassent compleix condemna des de l'any 2015 tot un exconseller de diversos governs autonòmics, Rafael Blasco, condemnat a sis anys i mig de reclusió per l'anomenat cas Cooperació (l'apropiament per part d'una trama corrupta d'1,6 milions d'euros de fons destinats a ajuts per a programes de desenvolupament a Nicaragua). Blasco està instal·lat al mòdul 26, anomenat mòdul de respecte. Aquest tipus d'unitat, amb què compten totes les presons tutelades per la Direcció General d'Institucions Penitenciàries estatal, està destinada a la població reclusa qualificada com a menys conflictiva i amb més capacitat per autoregular la seva convivència. Blasco ha coincidit a la presó amb l'altre principal condemnat pel cas Cooperació, l'empresari Augusto César Tauroni, amb qui de fet ha compartit cel·la, i quan va entrar se li va assignar el que es coneix com a *pres a l'ombra* (aquell a qui es demana facilitar la bona integració d'un nouvingut en els mòduls de respecte).

A la presó de Palma, Maria Antònia Munar, expresidenta del Consell de Mallorca, del Parlament Balear i antiga líder del partit Unió Mallorquina (UM), compleix condemna des de l'any 2013. Munar arrossega dues sentències de presó, de sis anys cadascuna, pels casos de corrupció Maquillatge i Can Domenge. L'any 2014, l'entorn de Munar es va queixar que l'expolítica patia una discriminació pel fet de ser dona, ja que, a diferència de les galeries masculines (en què s'intenta agrupar els reclusos en cel·les

PRESONS AMB MÒDULS RESERVATS PER A CARES CONEGUDES

Centres penitenciaris com Quatre Camins, Soto del Real i Picassent disposen de galeries on es confinen persones de rellevància pública per 'protegir-les' de la resta de reclusos

E.L. | @homestatic

en condicions d'edat i tipologia de delictes similars), al mòdul femení de Palma totes les preses estaven juntes, independentment de la seva condició social.

Al mateix penal, en l'àrea destinada a homes, hi ha recalat Bartomeu Vicens (antic número dos de Munar a UM i exconseller insular de Territori), amb dues condemnes de tres i sis anys per la requalificació urbanística irregular coneguda com a cas Son Oms, i per una peça separada d'aquest, l'anomenat cas Metalumba. També hi ha els dos principals condemnats per un altre afer de corrupció cèlebre, l'anomenat cas Voltor: l'expresident del Consell de Mallorca Miquel Nadal i l'exconseller de Turisme del Govern Balear Ricard Buils, amb condemnes de quatre i tres anys, respectivament, per prevaricació i malversació. D'altra banda, al Centre Penitenciari d'Eivissa, un altre conseller autonòmic del PP, Juan José Cardona -de Comerç, Indústria i Energia en aquest cas- compleix condemna des de 2013. Cardona va ser sentenciat a setze anys de reclusió en el marc del cas Escala, que investigava el desviament il·legal de fons destinats al Consorci per al Desenvolupament Econòmic de les Illes Balears.

Fabra i Matas escullen presó

Cal tenir en compte que dues de les persones més il·lustres condemnades a presó per delictes econòmics dels Països Catalans han complert, per voluntat pròpia, les seves penes en centres d'altres ciutats de l'Estat. L'expresident de la Diputació de Castelló, Carlos Fabra, ho va fer a la presó Madrid VI (a Aranjuez), on va estar

reclòs des del desembre de 2014 per una condemna de quatre anys per diversos delictes fiscals; al cap d'un any i sis mesos, va obtenir el tercer grau penitenciar. Per la seva banda, l'expresident del Govern Balear, Jaume Matas, va complir els nou mesos de presó per tràfic d'influències (un dels nombrosos assumptes judicials que té oberts) a Segòvia, des del juliol de 2014, tot i que al cap de pocs mesos ja se li va concedir el règim de semilibertat. Un règim que li fou revocat més endavant, motiu pel qual va haver de tornar fugaçment al penal. Matas va fixar la seva residència a Madrid i s'hi va donar d'alta com a treballador autònom, una estratègia per obtenir beneficis penitenciaris. De fet, algunes advocades consideren que, a les presons petites i menys massificades, hi ha més possibilitats que et concedeixin el règim obert, fet que explicaria la tria de Matas i Fabra.

De qualsevol manera, la presó de l'Estat espanyol amb més concentració de presos vip per metre quadrat és, sens dubte, Soto del Real (oficialment Madrid V). Construïda el 1995, amb un miler de cel·les i fama de *presó moderna*, és on van a parar la gran majoria de persones en situació de presó preventiva en casos investigats per l'Audiència Nacional espanyola. Per les seves galeries, hi han desfilat des de l'expresident de la patronal CEOE, Gerardo Díaz Ferran (en aquest cas, amb condemna pel *saqueig* de l'agència de viatges Marsans), fins a l'extresorer del PP, Luís Bárcenas, o els banquers Miguel Blesa (que es va suïcidar aquest estiu) i Mario Conde.

Soto del Real sempre ha comptat amb un mòdul destinat a presos que requereixen protecció especial, el mòdul 1. Però, últimament, a causa de l'*overbooking* de cares conegudes, se n'ha habilitat un altre, el mòdul 4. Aquí és on, durant el darrer trimestre, han coincidit dos catalans il·lustres, l'expresident del Barça Sandro Rosell (en presó preventiva des del maig passat i a qui s'investiga per formar part d'una presumpta organització criminal destinada a blanquejar capitals procedents de comissions de la Confederació Brasileira de Futbol) i Jordi Pujol Ferrusola (amb un cas obert per l'Audiència Nacional espanyola per frau a Hisenda). El fill de l'expresident de la Generalitat va poder sortir en llibertat sota una fiança de tres milions d'euros a finals de juliol, però a Rosell se li ha denegat. Durant aquests mesos, també han compartit mòdul amb tot un expresident de la Comunitat de Madrid, Ignacio González (investigat per presumpta corrupció a l'empresa pública Canal de Isabel II), i el qui fins ara ha estat president de la Federació Espanyola de Futbol, Àngel María Villar, investigat per afavorir il·lícitament negocis del seu fill Gorka, també confinat a Soto del Real. Els mòduls per a reclusos especials d'aquesta presó madrilenya compten amb menys places que la resta de galeries (una vuitantena en comptes d'un centenar) i, als ingressats, per norma general, se'ls permet triar company de cel·la: Rosell, per exemple, comparteix llitera amb un exsòci i presumpte col·laborador en la trama fraudulenta, l'advocat andorrà Joan Besolí. ●

**Creació i creixement
de les cooperatives de treball**

Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya

[@coopstreball](https://twitter.com/coopstreball) [f cooperativestreball](https://www.facebook.com/cooperativestreball)

www.cooperativestreball.coop

**PART
A CASA
I COM
A CASA**

migjorn
casa de naixements

www.migjorn.net
Tlf. 938 33 06 78

bodega

La Risa Ra

OBRIM CADA DIA

AV. VALLCARCA 81

VINS, VERRUT, TAPES I CERVESES ARTESANALS
-ENTITAT CULTURAL SENSE ANIM DE LUOR-

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA

www.laciutatinvisible.coop

ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

Era el 1970 quan Anne Fausto-Sterling es va doctorar en Biologia del Desenvolupament a la Universitat de Brown. Durant 42 anys, hi va ser professora, en un camp acadèmic marcat pels prejudicis sexistes i pel masclisme dels seus predecessors. Va combatre tant el biaix de gènere que va trobar al Departament de Biologia com la metodologia científica instaurada pels seus col·legues masculins. Des de 2009 fins a la seva jubilació, l'any 2014, va ocupar la Càtedra Nancy Duke Lewis, que s'atorga a escolars acadèmics que s'hagin distingit en els estudis de gènere. Autora de dos llibres clau en la comprensió del gènere, tant per a l'acadèmia com per als feminismes, als seus 73 anys continua oferint conferències arreu del món. Convidada per la Universitat de Vic, tenim l'oportunitat de conversar amb la cèlebre científica feminista.

Ets acadèmica des del 1970. Suposo que les experiències que has viscut no han estat fàcils...
No (riu).

Si avui dia el sexisme és present i ressorgeix, no puc imaginar com devia ser aleshores.

Hi va haver moltes *primeres vegades* en aquest període. I, per descomptat, nosaltres, les poques dones que formàvem part de l'acadèmia, lluitàvem per fer-la més equitativa.

Com us ho va fer per guanyar drets, que es reconeguessin les discriminacions i, alhora, que no us fessin fora?

Vam aconseguir passar sota el radar, per dir-ho d'alguna manera. El reduït grup de dones del professorat a Brown, a principis dels 70, veníem de diferents camps: història, antropologia, biologia, literatura... Totes abordàvem les dones i el gènere. Èrem joves professores i volíem ensenyar això al nostre alumnat. I, simplement, ho vam fer.

Més tard, va instaurar els primers estudis de dones a la Universitat de Brown.

Però ho vam assumir com un extra. No ens vam alliberar de la nostra càrrega docent i de recerca. No exigíem que els nostres departaments reconeguessin això com una docència legítima. Per tant, sempre que féssim tot el que ens demanaven, no els afectava. Tampoc hi donaven importància. A mesura que vam guanyar força i més gent s'hi interessava, vam concloure que, si ho impartíem, calia que fos un curs oficial i part de la nostra feina docent. Però això va venir després. Per cert, cap de nosaltres tenia la plaça indefinida, aleshores.

Va ser un acte de militància?

Sí, totes vam ser activistes.

Ha canviat l'interès d'estudiants i institucions cap als estudis de gènere?

És un camp molt reconegut a tot el país. A Brown, hi ha una línia oficial d'estudi, anomenada Women Gender Studies and Sexuality. L'interès, tant de l'alumnat com del professorat, és fort. No crec que desaparegui aviat.

Algunes de les teves obres, com *Myths of Gender: Biological Theories about Women and Men* (1985) i *Sexing the Body: Gender Politics and the Construction of Sexuality* (2000), estan pensades per al públic general.

Abordo preguntes que la gent es fa i no sap respondre. A més, hi ha un buit en la literatura científica sobre els temes que explico en aquests llibres.

Vas dedicar el teu primer llibre als teus pares. La seva educació et va inspirar cap a la ciència, amb ulls feministes? Especialment, el llegat de la teva mare al voltant dels drets de les dones i els moviments antiesclavistes...

Sí, és clar. He de dir que no només la meua mare. Tots dos eren membres del partit comunista nord-americà dels anys 30. Els seus amics, que vaig conèixer durant la meua infància, eren persones que, per exemple, van ser a les Brigades Internacionals. Van lluitar contra Franco durant la Guerra Civil a Espanya. El meu pare era massa gran per fer-ho, aleshores; crec que sempre va lamentar no haver-hi anat. Ens van criar aprenent no només del feminisme i el moviment antiesclavista nord-americà, sinó també dels moviments revolucionaris del món. Va ser quelcom cabdal en la meua infantesa i el meu creixement.

I per què et vas orientar cap al camp científic?

Tant el meu germà com jo ens vam convertir en científics. Crec que la meua mare volia ser-ho també. Sempre hi va estar interessada. Va anar a la universitat, però

Anne Fausto-Sterling, científica

“Hi ha un impuls contra la ciència i, en general, contra el pensament racional”

Text: Anna Celma | @Acelmamelero
Fotografia: Ariana Nalda | @ArianaNalda

els professors van dir que les dones no havien de fer ciències. Els va fer cas. Com ja saps, va ser escriptora i historiadora. Però ens va empènyer a interessar-nos per la ciència. I tots dos la vam obeir (riu).

Vas demostrar que no era cert, això que les dones no poden fer ciències.

Suposo. Hi ha hagut moltes altres persones que ja ho van fer abans.

Sorpren que moltes de les preguntes que abordes als anys vuitanta encara siguin vigents.

Sí, per això vaig escriure el segon llibre. Prenc la perspectiva de com es produeix el coneixement científic. Al primer llibre, les idees sobre el gènere que intentava rebatre provenien del segle XIX i de la primera meitat del XX. La interrogació que realment em feia al segon llibre, *Sexing the Body*, era: per què tornen les mateixes preguntes? Si la ciència no és sinó una eina per a fets objectius, llavors, una vegada que es refuten els fets, s'hauria d'acabar la discussió. En canvi, es continuen trobant les mateixes qüestions, elaborades en termes moderns. Així, volia explorar com es produeix un coneixement que ja té prejudicis sobre la construcció de gènere. Vaig explorar el cervell, les hormones i fins i tot els genitals per demostrar que les preconcepcions dins de la cultura configuren el coneixement científic que es produeix.

Apostes perquè es reconegui aquesta subjectivitat i les influències a què estan lligades les persones investigadores. Però, és massa persistent la idea que les ciències són inherentment objectives?

És el nucli de l'estructura intel·lectual en aquest camp. Malgrat que no crec que tot sigui objectiu, sí que és una eina important aspirar a aconseguir l'objectivitat. Crec que mai no es tindrà èxit, però és una eina crítica, potser quelcom que distingeix la investigació científica d'altres camps.

Les universitats consciencien sobre aquests marcs subjectius?

Depèn. Durant deu anys, abans de la meva jubilació, vaig establir el programa interdisciplinari Science and Technology Studies a Brown per abordar aquestes qüestions. Ara bé, són cursos no obligatoris. Encoratgem a fer-los i qui ho estudia aconsegueix una perspectiva diferent sobre les ciències que aprèn. També hi ha universitats que requereixen a l'alumnat seguir cursos d'història de la ciència o d'ètica... Però no totes.

I pel que fa a la diversitat?

Hi ha un gran impuls, que es tradueix a aconseguir que persones de diferents ètnies i orígens entrin al cos de l'alumnat i de l'ensenyament. Gent de color, dones, hispans... Per tant, la universitat insisteix que tots els departaments estableixin programes d'acció per fer-ho real. Això implica incloure material sobre diversitat als cursos. Però, per a molts dels meus col·legues del professorat, és un misteri com fer-ho. S'atansen al programa interdisciplinari que et mencionava abans, per preguntar-nos com introduir la diversitat sense que es dilueixin les disciplines que imparteixen. Ara bé, els Estats Units són tan amplis, el nostre sistema educatiu és tan dispers i variat! La situació canvia a cada escola, cada Estat, entre privat i públic, religiós i no religiós... Tot aquest tipus d'instituts educatius eduquen futurs científics. I tots ho fan de maneres diferents.

Declaracions com les del president Donald Trump, en què afirma que el canvi climàtic són “fets alternatius”, o la simplificació excessiva de la divulgació científica als mitjans de comunicació posen la ciència en risc?

Sí, crec que corre risc. Als Estats Units, segur. Hi ha científics que hi estan lluitant en contra, amb la Marxa per la Ciència, per exemple. Hi ha disputes sobre si encara som a temps d'abordar una crítica progressista de les

“ ”

Ens van criar aprenent del feminisme, de l'antiesclavisme i dels moviments revolucionaris

Als Estats Units hi ha científics que estan lluitant en contra dels discursos simplificadors de Donald Trump

ciències. No estic segura de quin és l'enfocament correcte. La ciència s'ha usat de males maneres. Cal donar eines a les persones perquè puguin distingir entre la ciència amb defectes i la que és objectivament dolenta. És dur transmetre conceptes complexos, com intento fer a les meves xerrades. Si hem de parlar del canvi climàtic, cal entendre models complexos d'ordinador, variabilitat de dades, variabilitat interanual, probabilitat i no certesa... Aquestes són coses difícils de comprendre. Hi ha un impuls contra la ciència i, en general, contra el pensament racional. Un retorn a l'edat fosca. Això, a llarg termini, tindrà conseqüències, però, a curt termini, ja ha afectat molta gent, almenys als Estats Units. Posa molta gent en perill i continuarà fent-ho.

Llavors, a qui serveix la ciència?

Crec que pot ser perillosa i beneficiosa alhora. Ni blanc ni negre. Cal exposar els interessos privats en recerca, per exemple, en medicina. Cada vegada hi ha més implicació pública en la investigació científica, finançada pel govern. La ciutadania ha de controlar com s'aplica i preocupar-se'n. Hi ha alguns exemples realment bons en la història recent. I, sovint, implica grups d'activistes, que en el camp mèdic usualment són els mateixos pacients.

Pots dir-ne algun?

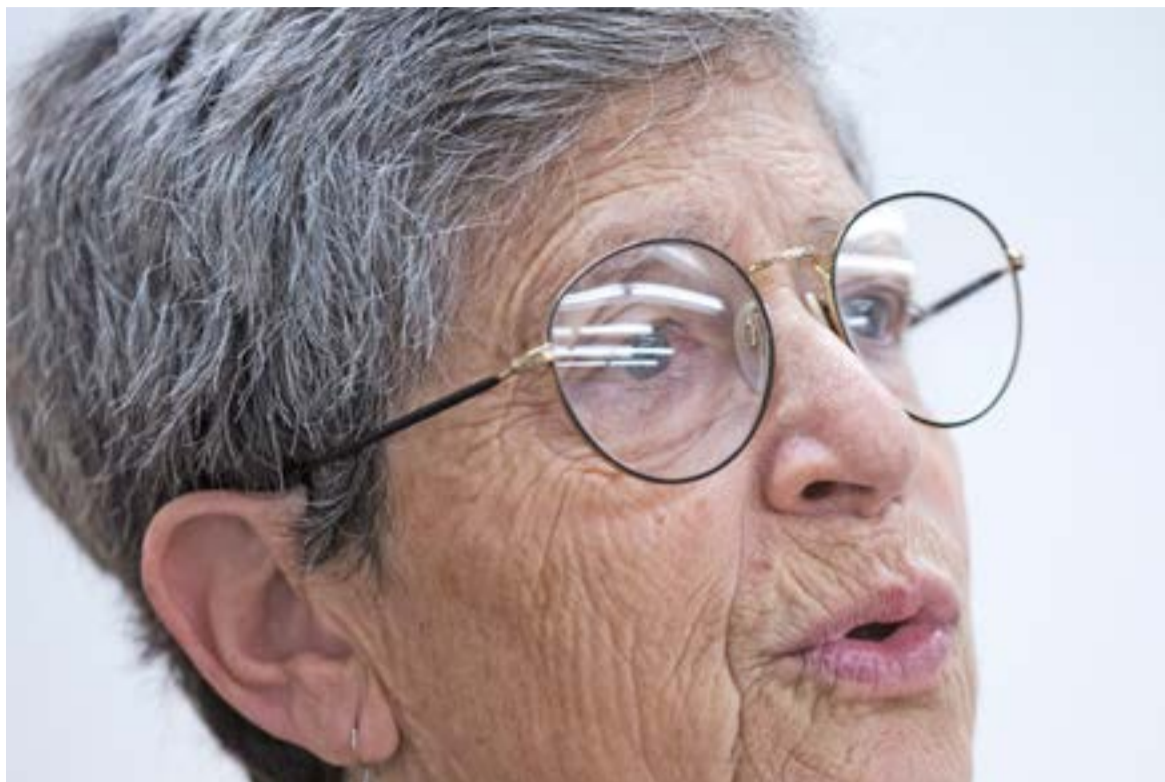
En els primers temps de l'epidèmia de la sida, van sorgir activistes, persones malaltes, que es van comprometre a canviar la naturalesa dels programes de recerca. Primer, entre els homes gais i, després, també entre dones afectades. Perquè, al principi, aquestes simplement no eren reconegudes. I van caldre activistes feministes per forçar el desenvolupament d'una manera de reconèixer la sida en les dones i començar a abordar-la.

Per fer-les visibles.

Exactament.

Has remarcat que les universitats volen promoure la diversitat, tant entre l'alumnat com entre el professorat. Què passa amb la recerca? Té en compte la diversitat?

L'Institut Nacional de Salut (NIH), que és el finançador principal de la recerca mèdica i biològica als EUA, té

un mandat sobre això. És un text complicat. Ha rebut crítiques perquè estableix un tipus d'hipòtesis construïdes sobre la diferència. Assumeix que una malaltia serà diferent en un home afroamericà que en una persona blanca. Potser no! Per exemple, als Estats Units, hi ha hagut discrepàncies al voltant d'un somnífer amb efectes diferents sobre les dones que sobre els homes. Les que anomenem *feministes liberals* afirmen que això demostra que cal estudiar les dones per separat dels homes. Però, les *feministes radicals* assenyalen que, al cor d'aquests efectes diferents, hi trobem la mida del cos. Per tant, resulta que si té un efecte diferent és perquè les dones, de mitjana, són més petites. Si hi hagués un sistema de dosificació diferent, basat en el pes corporal i no en dosis estàndards, desapareixeria el problema. No es pot simplificar o fer suposicions.

Parles del gènere com un procés i no com un tret fixat. Què implica?

Implica que no és quelcom estàtic, un tret amb el qual neixes o que estigui al cervell donant ordres a les persones sobre com comportar-se o què fer. És quelcom en desenvolupament continu. És a dir, les persones ens desenvolupem durant tota la vida. A mesura que acumulem història als nostres cossos i que afegim qualsevol cosa nova que experimentem, canviem. També canvia la manera com entenem o expressem el nostre gènere.

Per tant, tot allò que experimentem és processat i alterat a través del temps i la perspectiva?

Absolutament. Reinterpretem el nostre passat en funció del nostre present. Sempre ho fem: així és com funciona la nostra memòria.

Avui dia, hi ha més acceptació pública dels cossos no normatius. Són més visibles als mitjans generalistes, però en determinats àmbits i escenaris o complint determinats papers. Per què és tan forta encara l'adhesió als motlles del binarisme de gènere, la reducció a dos sexes?

El binarisme de gènere és un trop molt fort. No es pot trencar amb facilitat. Crec que la gent se sent molt amenaçada quan trontolla.

Per què?

Acceptar que el binarisme de gènere és vulnerable exigeix que et reexaminis tu mateixa. Si la gent ha resolt

la seva vida d'una manera determinada, pot implicar no reconèixer altres sentiments possibles. És una ruta configurada i preestablerta, còmoda, per què caldria canviar-la? A molta gent li resulta amenaçador qüestionar el binarisme. També crec que, en un nivell molt més profund, té a veure amb la manera com es desenvolupen les nostres habilitats cognitives com a infants.

Pots explicar-te?

Des dels primers mesos, desenvolupem la capacitat de fer categories. Comencem a entendre el món a través de fer categoritzacions. Jo diria que el gènere, el binarisme de gènere, és probablement de les primeres categories que el cervell construeix. Als sis i set mesos, els nadons poden distingir mascles de femelles. Encara no parlen, però ja poden distingir veus i rostres femenins o masculins. Per tant, les diferències de gènere o sexe són un dels primers conjunts de categories que veuen els infants, un dels primers que aprenen. Així, cognitivament, es converteix en una estructura a partir de la qual es generen moltes altres categories. Si aquesta estructura tan primària es comença a fer trontollar, pot generar incomoditat i inseguretat. No a tothom, però desorienta algunes persones. Per això es rebutja.

Creus que aquesta estructura prové de la natura o de la criança?

No accepto aquesta distinció. No és natura contra cultura. Hi ha un sexe-gènere o gènere-sexuat. L'infant no té res natural en el seu entorn. Alhora, aquest món on neix té gènere: creix en una família, on la majoria de les vegades -no sempre- hi ha un progenitor masculí i un progenitor femení. A mesura que es desenvolupa el sistema nerviós i la cognició, aquest és el seu món. Es tracta de desenvolupament perpetu a partir del fet experimentat.

Aleshores, funciona de totes dues maneres?

Sí. Una altra manera de dir-ho és que es tracta d'un 100% de naturalesa i un 100% de criança (riu).

Si no vaig errada, prop de l'1,7% dels naixements humans són intersexe.

Jo no utilitzaria aquesta paraula. Jo diria que són no-dimorfs.

Quin és el significat de no-dimorf?

Intersexe se sol emprar per referir-se a persones que te-

“ ”

Van caldre activistes feministes per forçar el desenvolupament d'una manera de reconèixer la sida en les dones

A mesura que acumulem història als nostres cossos i que afegim coses noves que experimentem, canviem

nen genitals visibles mixts. Probablement, aquest nombre és més proper a un de cada dos mil. I l'1,7% inclou anomalies cromosòmiques, que només són visibles si, per alguna raó, la gent comprova els cromosomes.

Com en els comitès de verificació de sexe esportius, per exemple?

Sí. O una persona que, amb divuit anys, encara no ha desenvolupat el seu sistema reproductor o no ha menstruado. Amb un test dels cromosomes i altres controls hormonals, es podria determinar que aquesta persona és XXY o XYY o alguna cosa diferent. Així doncs, hi ha moltes configuracions de diferències mixtes de cromosomes sexuals: XX, XO, XY, XYY, XXXY... Sabem que això és molt freqüent i habitual perquè, durant anys, el sistema de salut escandinau va elaborar una anàlisi cromosòmica de tots els nadons. En resum, resulta que hi ha moltes criatures que neixen amb una conformació dels cromosomes sexuals inusual, sense cap mena de *síntoma* o efecte visible sobre el cos, per dir-ho d'alguna manera.

Això no s'acostuma a divulgar.

Per això defenso aquest concepte més ampli, de no-dimorf, per allunyar-me del concepte platònic d'un mascle absolut o una femella absoluta. Intersexe és un terme que s'empra per designar les persones nascudes amb sistemes sexuals mixts que són visibles en els genitals. Per tant, el terme no-dimorf és molt més inclusiu que el terme intersexual, en la meua opinió.

Parlant d'esports, Tòquio 2020 s'acosta. Creus que, en el futur, les proves de verificació sexual desapareixeran?

Han de fer-ho. No hi ha cap manera correcta de dur-les a terme. Ara, la novetat són els nivells hormonals: es fa una separació imaginària dels nivells de testosterona que ha de tenir una dona. Si se sobrepassen, aquesta dona no pot competir. Penso que es farà servir a Tòquio. Hi ha moltíssima oposició contra aquestes proves. Que una atleta tingui nivells elevats de testosterona no hauria de ser referent de res. Si ho pensem bé, tot atleta d'elit és una anomalia, és inusual. Estan per fora de la corba normal, de la mitjana -per qualitat muscular, per la capacitat de metabolitzar oxigen... Llavors, per què cal destacar la categoria *testosterona* en les dones? Aconseguir que no es facin és una batalla a llarg termini. S'han intentat proves de verificació sexual de tota mena i cada vegada es demostra que són errònies. I la raó per la qual són errònies és de base.

Perquè no és ètic.

Ara bé, no sé si el Comitè Olímpic arribarà a aquesta conclusió.

Potser està vinculat a la idea de governar el cos de les dones per establir una forma adequada de ser dona, per exemple, mitjançant la medicalització del seu cos?

Segurament va començar així. Jo diria que hi ha persones que realment creuen que les dones es veurien en desavantatge si no les protegissin: si no se les separés, les dones mai no guanyarien. Per a alguns esports, això pot ser cert. Però, per a altres, les dones serien millors. Per exemple, en la natació de llarga distància. Hi ha altres esports, francament, en què les dones simplement no han estat autoritzades a competir, com el salt d'esquí, fins als últims Jocs Olímpics! I no sabem com comparar-les amb els homes atletes. Per tant, crec que la pregunta important és si hi ha altres maneres d'organitzar aquestes categories.

A més del binarisme sexual establert, vols dir.

Potser podem trobar diferents categories que no siguin necessàriament basades en el gènere.

Sovint, el patriarcat renega de la seva pròpia existència i afirma que avui dia ja no hi ha desigual-

tat, però la realitat ens confirma que les dones la continuen patint. Com creus que funciona aquesta paradoxa?

Crec que l'argument més paternalista, el que vol negar aquest biaix continuu, és el del temps. "Heu començat tard, a poc a poc les coses estan millorant, el canvi és lent, tot arribarà". Tingueu paciència. És el que anomenem l'argument del gasoducte. Raonen que calen prou dones que passin pel gasoducte per arribar a la refinaria, per dir-ho d'alguna manera (riu). I, per nombres més reduïts en comparació amb els homes, només unes poques dones arriben al final de la canonada. Per tant, en arribar, hi ha menys dones a les quals triar per cobrir aquests espais -acadèmics, polítics, etc. Fins a cert punt, és veritat: no arriben prou dones als espais on volem tenir presència i guanyar drets. Ara bé, també passa que, quan les dones amb un nivell molt alt de talent arriben a certes posicions, tot allò que facin s'interpretarà més negativament, tan sols pel fet de ser dones, i se les jutjarà en col·lectiu. Això, des del meu punt de vista, és el sexisme de barreres, present a tota mena de contextos. Com més a prop dels centres de poder, d'influència, de posicions de visibilitat, més fort esdevé aquest sexisme. ●

“ ”

En el món de l'esport s'han intentat proves de verificació sexual de tota mena i cada vegada es demostra que són errònies

Quan les dones amb un nivell molt alt de talent arriben a certes posicions, tot allò que fan s'interpreta més negativament

contrast

L'escolarització a casa garanteix un

Educar a casa: un repte vital

Esther Pérez i Lluís Vives

Membres de la Coordinadora Catalana pel Reconeixement i la Regulació del Homeschooling

Mai, abans de ser pares, ens havíem plantejat seriosament que els nostres cossos i la nostra salut ens pertanyien. Que, de la mateixa manera que dedicàvem bona part de les nostres energies a lluitar en pro de projectes socials transformadors, hi havia una part de nosaltres que podíem construir de forma diferent. I que això també era una manera d'apostar per un futur millor.

La reflexió -i, sobretot, la mateixa pràctica- ens va conduir a parir a casa, recol·locar les nostres vides laborals per atendre millor la nostra canalla i fer una tria conscient de projecte escolar (públic, respectuós, provinent del món cooperatiu).

Al cap d'uns anys, vam plantejar-nos la possibilitat d'assumir en primera persona l'educació dels nostres tres fills. Al capdavall, qui s'havia inventat això de delegar tantes hores la seva criança, fer-los fer coses que potser no els interessarien gaire i amb uns horaris i ritmes que no s'esqueien al seu tarannà?

L'escola a casa va començar en format proposta: si voleu, ho provem i, si algú se'n cansa, fem marxa enrere, cap problema. En aquells moments, tots dos ja treballàvem com a ensenyants, a primària i secundària respectivament. Al principi, vam anar tirant mentre miràvem el currículum de reüll, per si els nostres fills decidien tornar a la vida escolar. Però això no va succeir i, amb virtuts i defectes, ens vam avesar a créixer sense escola.

Els resultats són prou satisfactoris. Pensem que els nostres fills han gaudit d'una barreja de confiança i autonomia que els ha permès obrir-se camí en allò que els ha agradat. En Pol va fer tota l'ESO fora de l'escola; va tornar-hi per fer un cicle de grau mitjà i el batxillerat, abans de cursar amb èxit un grau universitari (INEFC). Ara és pare d'una filla de cinc anys i ha engegat un projecte de formació que combina lleure i circ.

L'Ona va estar vuit anys sense trepitjar una escola i també va triar tornar-hi per fer un grau mitjà. Després, va tornar als estudis a distància per completar el batxillerat a l'Institut Obert de Catalunya, activitat que compaginava amb el circ.

La Martha és l'única que no ha passat mai per cap centre escolar. Té dotze anys i una manera de ser i d'aprendre que costaria molt d'encaixar en qualsevol centre escolar. Però tenim la certesa que també trobarà el seu camí.

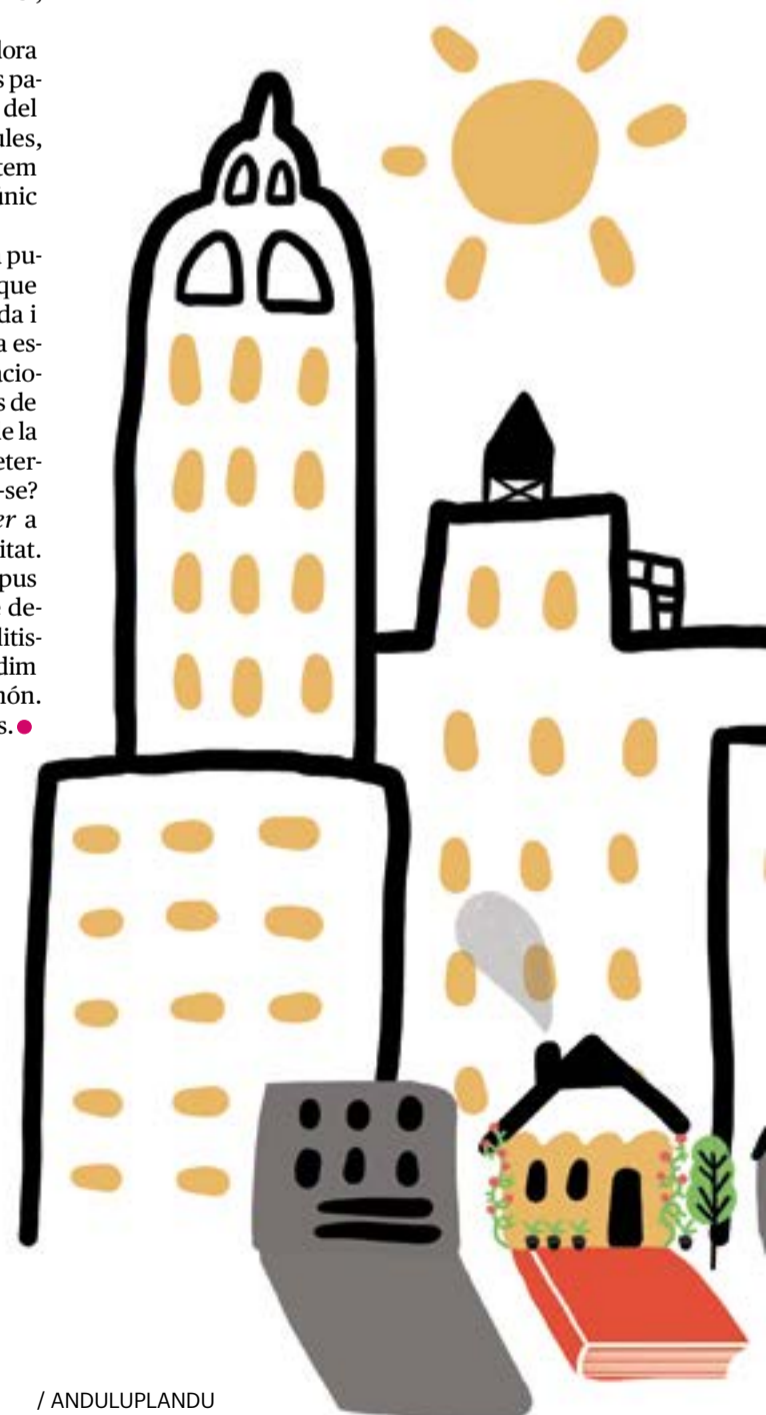
I nosaltres? Ho valorem amb molta satisfacció. No pretenem que sigui una opció vàlida per a tothom, ni millor que altres formes d'encarar l'educació dels fills. Sentim que ens hem enriquit molt, que hem après un

tou de coses (a base d'encerts i d'errades, és clar). I sí, creiem que l'esforç val la pena.

En el pla legal, malgrat la insistència de la Coordinadora per aconseguir un reconeixement -com tenen molts països del nostre entorn-, no s'ha avançat gaire. Des del Departament d'Ensenyament trobem bones paraules, però, a l'hora de concretar mesures, sembla que es tem perdre el control i revisar el tabú de l'escola com a únic entorn on desenvolupar els processos educatius.

No deixarem de batallar perquè qualsevol família pugui educar fora del sistema escolar, ni d'explicar que educar en família no vol dir tenir la canalla tancada i aïllada, sinó que els nostres fills i filles poden anar a esplais, participar en el teixit associatiu del barri i relacionar-se amb gent de diferents orígens, edats i maneres de pensar. O és que interactuar només amb persones de la mateixa edat, en un espai tancat i amb un horari determinat suposa una forma més natural de socialitzar-se?

Qualsevol estereotip de família *homeschooler* a Catalunya és una reducció que no s'ajusta a la realitat. De fet, les causes per les quals optem per aquest tipus d'educació són tan diverses com les persones que decidim fer-ho. No som *hippies* antisistema ni rics i elitistes ni tampoc sobreprotectors malaltissos que impedim que els nostres fills tinguin una percepció real del món. Haurém de seguir lluitant contra aquests prejudicis. ●

/ ANDULUPLANDU

bon aprenentatge de les menors?

Els pares, professionals de l'ensenyament?

Blanca Jorba Riba

Coordinadora de cicle mitjà de primària a l'Escola Pia d'Igualada

Si ens aferrem al terme *educar*, que segons l'Institut d'Estudis Catalans significa "ajudar (algú) a desenvolupar les seves facultats físiques, morals i intel·lectuals" i "transmetre (a algú) coneixements, actituds, valors o formes de cultura", veiem que ens parla del desenvolupament integral de l'individu; és a dir, el seu desenvolupament social, afectiu, físic i intel·lectual.

L'escola, mirada des de la seva globalitat, és una institució que vetlla per l'educació a través de l'ensenyament. Aquesta institució es regula amb un sistema triangular, format pels seus protagonistes: els infants i adolescents, les seves famílies i, finalment, els mestres o professors, que treballen conjuntament per assolir amb èxit el desenvolupament de l'infant fins a la seva edat adulta.

Per tant, aquest espai està format per professionals amb una formació continuada que acompanyen els infants en aquest procés. Mestres, professors, pedagogs i psicopedagogs es troben i formen el que anomenem *sistema social dins la gran societat*, que és on apareixen les diferents interaccions entre els seus integrants: alumne-alumne, mestre-alumne, família-mestre, família-alumne, etc.

A la pràctica, veiem que l'escola no és un simple lloc de trobada on es transmeten coneixements, sinó que, allà, tots els integrants interactuen entre si. És on es creen i es desenvolupen relacions socials dia rere dia; on l'infant o adolescent es desenvolupa emocionalment, personalment i cognitivament en valors i on -per altra banda- les circumstàncies de cada infant es tenen en compte i es presenten de forma motivadora. Això vol dir, els continguts curriculars per a la seva adquisició, sempre atenent els mètodes que el professional creu que ha d'aplicar d'acord amb múltiples factors.

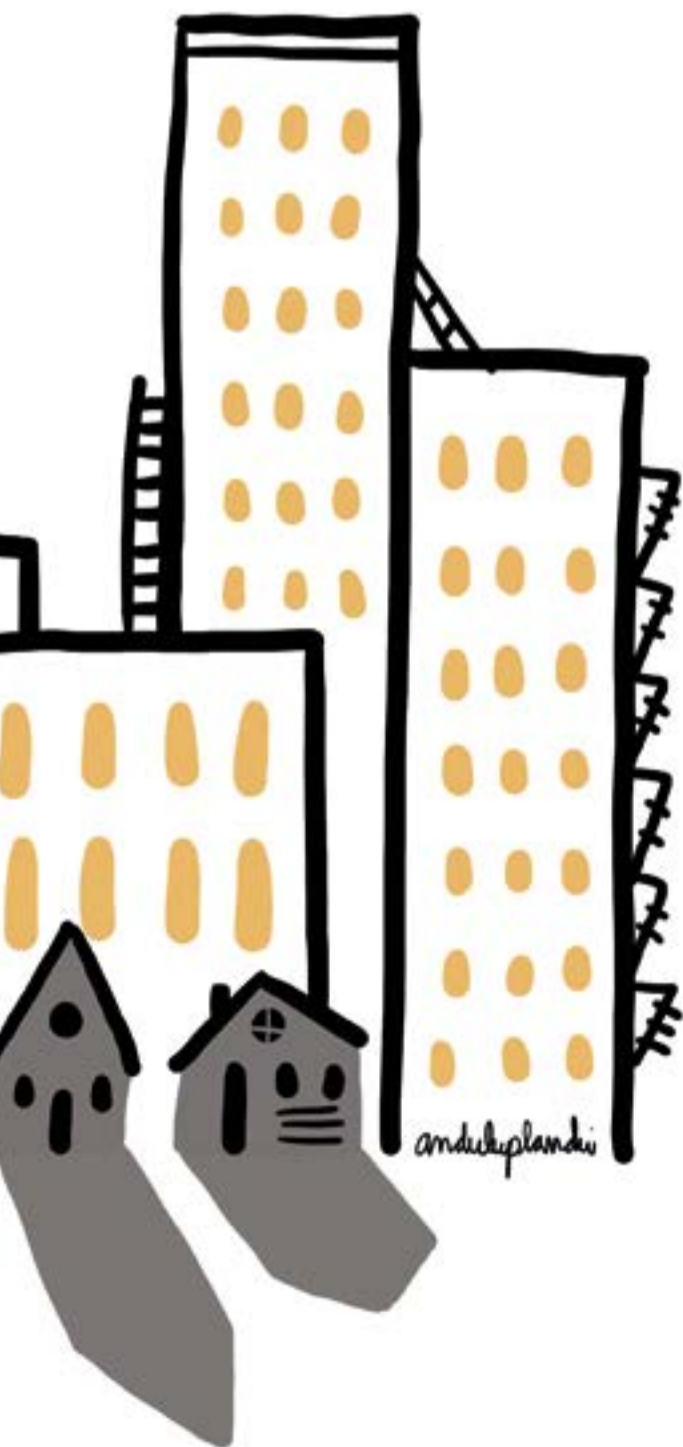
En conclusió: l'escola ofereix als infants unes possibilitats òptimes per desenvolupar les seves capacitats i habilitats i contribueix al seu creixement integral treballant conjuntament amb la família en la coresponsabilitat de la tasca educativa. L'escolarització és, per tant, una opció o un dret? Actualment, ens trobem davant d'un fenomen anomenat *homeschooling*, que, com bé indica la paraula, es refereix a les famílies que opten per educar els seus fills a casa, ja que creuen que és una opció més bona que l'escola.

Moltes d'aquestes famílies defensen que els seus fills estan bé, tenen un nivell acadèmic superior al dels infants escolaritzats i no els falten amics, ja que la majoria

fan activitats extraescolars. Si entenem l'escola com un espai on simplement hi ha transmissió de coneixements, aquesta opció encara es podria entendre, ja que no tindriem arguments per rebatre que, amb aquesta alternativa, efectivament, l'ensenyament és més individualitzat.

Però, si només ens cenyim a aquesta part del desenvolupament cognitiu de l'infant, ja apareixen contradiccions. Els pares i mares que transmeten coneixements curriculars als seus fills tenen una formació professional pedagògica? Potser sí que els resultats curriculars han estat millors en alguns casos, però l'escola no només prepara els infants per superar un examen, sinó també per ser competents en el món canviant en què vivim. Per tant, tots aquests pares i mares ofereixen la formació dels mestres, els professors i les persones que intervenen en el sistema educatiu? Pensem que la formació en psicologia, educació emocional o resolució de conflictes, entre altres temes, és del tot necessària per educar l'alumnat per al seu futur en l'etapa adulta.

Finalment, hem esmentat que l'escola és un àmbit social on s'estableixen interrelacions entre els alumnes, els mestres i les famílies. Preguntem-nos, doncs, si les activitats extraescolars supleixen aquest sistema que forma part del dia a dia de l'infant, en què viu situacions diverses i aprèn a conèixer amb el món que l'envolta. ●

pàgina oberta

L'urbanisme amb perspectiva de gènere: una assignatura pendent

El disseny i la construcció de les ciutats té un important biaix de gènere. Des d'una perspectiva feminista, es vol un canvi de paradigma que prioritzi les necessitats de les persones en lloc d'afavorir els usos imposats pel mercat

Irene Navarro Solé i Marc López Forn

Tècnics del Pla estratègic metropolità de Barcelona

Si partim de la base que la igualtat de drets és innegociable, el dret a gaudir de les ciutats també hauria de ser igualitari, sense que importi el gènere, la procedència o la condició física de qui hi viu, per posar alguns exemples. Això no obstant, una revisió dels espais públics i la construcció de les ciutats des de la perspectiva feminista ens diu que la igualtat és teòrica, però no pràctica.

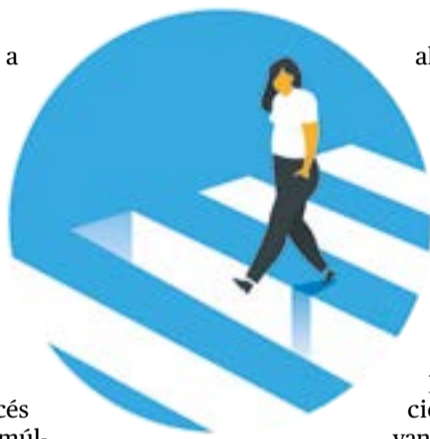
Parlar de feminisme en l'urbanisme no només és parlar de contemplar les desigualtats d'accés i gaudi de la ciutat entre els diferents gèneres. Ben al contrari, la planificació urbana amb perspectiva de gènere també busca assolir una visió de la ciutat que no oblidï els col·lectius vulnerables, una ciutat cuidadora, en consonància amb les noves narratives de les ciutats intel·ligents des de l'aproximació de la intel·ligència múltiple, és a dir, integrant innovació social, econòmica, cultural i ambiental.

Els exemples en les desigualtats d'accés i gaudi de la ciutat són diversos. Els més esferidors, però, són els relacionats amb la mortalitat i l'assetjament sexual. L'observatori *Femicidio.net* compta les dones assassinades, que ja són 73 a l'Estat espanyol aquest 2017 i més de 800 des de 2010. En referència a l'assetjament sexual, un estudi publicat

el 2015 constata que, a França, el 100% de les més de 600 dones consultades arreu del país confirmava haver estat assetjada dins el transport públic. Malauradament, hi ha molts més exemples: Tòquio, Kenya, Corea, Croàcia, etc.

La desigualtat d'accés i d'ús de la ciutat té múltiples cares, tal com assenyala l'estudi publicat per l'Observatori Dona, Empresa i Economia, de la Cambra de Comerç de Barcelona, que posa de manifest que "la realització de les tasques domèstiques i familiars segueix recaient majoritàriament sobre la població femenina" i que, en una societat cuidadora, això significaria un "25% més d'ingressos salarials" respecte als actuals.

En aquest sentit, la ciutat cuidadora reclama, per exemple, que els equipaments, com a peccat clau de la ciutat, siguin diversos i flexibles perquè es puguin adaptar a noves realitats com l'envelliment de la població. Equipaments situats i planificats de manera que garanteixin una accessibilitat universal i bones connexions amb els diferents sistemes de transport, sobretot amb el transport públic o a peu, els mitjans més utilitzats precisament per les dones (un 58,5% dels usuaris de transport col·

/ ANNA BOHIGAS

lectiu són dones, segons dades de l'Enquesta de Mobilitat en Dies Feiners de la Regió Metropolitana de Barcelona 2015).

El disseny i el paper que ha de jugar l'espai públic també es tracta àmpliament en l'urbanisme amb perspectiva de gènere: llocs de relació, espais comunitaris on es poden establir les xarxes de suport... És essencial, per tant, dissenyar aquests entorns de la vida quotidiana aplicant criteris de gènere perquè compleixin aquesta funció i esdevinguin espais vitals, diversos, propers, accessibles i, sobretot, segurs.

Amb relació a aquest darrer punt, és important analitzar la percepció d'inseguretat. Tal com afirmen des del Col·lectiu Punt 6 (cooperativa d'arquitectes, sociòlogues i urbanistes que treballa per la transformació soci-

al des de la perspectiva de gènere interseccional) a la publicació *Entorns habitables. Auditoria de seguretat urbana amb perspectiva de gènere a l'habitatge i l'entorn*: incloure la percepció d'inseguretat a l'anàlisi també permet prendre consciència i respondre davant el fet que la por limita la llibertat i la mobilitat de les dones, principalment en les activitats nocturnes, tant en àmbits de recreació com de treball, i especialment en els trajectes i l'ús de determinats espais, fet que provoca que el sentiment de pertinença sigui menor i, per tant, hi hagi menys participació activa de les dones.

La ciutat austríaca de Viena es posa com a exemple, sovint, quan toca revisar qui i on s'entà treballant per la igualtat d'accés a la ciutat. Trobem un exemple en la gestió de l'ocupació de l'espai públic. Un estudi dut a terme entre 1996 i 1997 determinava que, a partir dels nou anys, les noies deixaven de fer servir els parcs. I això no és anodí perquè el fet que un tipus d'espai públic només fos usat pels homes significava que d'una part dels pressupostos municipals, la que es destina als parcs en aquest cas, només se'n beneficiava un col·lectiu. El 1999, es van redissenyar dos parcs incorporant la perspectiva

de gènere. S'hi van crear nous espais, camins senyalitzats i accessibles, i es van ampliar les activitats disponibles (pistes de voleibol i bàdminton). El resultat va ser positiu, amb un increment de l'ús dels parcs per part de grups diversos i sense diferències de proporció entre gèneres.

És necessari construir capacitat institucional per poder dur a terme canvis efectius en les polítiques cap a la igualtat de gènere. Les agendes internacionals ja inclouen referències a la necessitat de treballar i garantir la igualtat de gènere des de l'aplicació de diferents polítiques. La *Nova Agenda Urbana*, document resultant de l'acord adoptat a la darrera Conferència de les Nacions Unides sobre Habitatge i Desenvolupament Sostenible, Habitat III, incorpora 37 mencions al gènere i les dones.

Reconeix la importància de tractar els temes de seguretat i violència de gènere i també -paral·lelament- d'avançar cap a la planificació de la ciutat amb perspectiva de gènere. I amplia els processos participatius per escoltar les necessitats de les persones que hi viuen i les necessitats de la ciutat cuidadora, des de l'escala gran a l'escala petita, a la vida quotidiana. En definitiva, cal dur a terme una acció positiva, transversal i transformadora. ●

“

La por limita la llibertat i la mobilitat de les dones, principalment en les activitats nocturnes, tant en àmbits de recreació com de treball

L'anarquisme de barri (re)neix a Gran Canària

Un perfil molt comú en els projectes de real·lotjament de la FAGC és el de mares joves amb canalla / MARC GARSES

Davant l'emergència habitacional, la poca presència dels moviments socials i la manca de resposta de les administracions, la Federació d'Anarquistes Gran Canària desenvolupa un ambiciós programa d'okupació d'immobles i real·lotjaments centrat en les més excloses

Guille Larios | @La_Directa

Entre el 2012 i el 2017, la Federació d'Anarquistes Gran Canària (FAGC) ha aturat més de 500 desnonaments i ha expropiat prop de 400 immobles per real·lotjar un miler de persones. Entre les actuacions de més transcendència, trobem la paralització de tres ordres de llançament que haurien deixat al carrer unes 200 famílies: La Esperanza, Brisas de Sardina i Los Barracones. És part del balanç de la feina feta en aquest temps que fa Ruyman Rodríguez, un dels militants de la federació. Des del sorgiment de la FAGC -en paral·lel a l'esclat del 15-M canari-, l'activitat del grup s'ha vertebrat al voltant de l'habitatge.

"Vam veure que era el front més urgent on havíem d'intervenir, tenint en compte els indicadors socioeconòmics i l'escàs paper de la PAH o el moviment okupa", explica Rodríguez. Segons dades oficials, a les Canàries, hi ha 135.000 habitatges buits i s'executen una mitjana de deu desnonaments diaris (sense incloure-hi els desnonaments invisibles per lloguer). Només a la província de Las Palmas, el 21,4% del

parc d'habitatge està buit. Aquestes dades, acompanyades de la taxa d'atur més elevada de l'Estat espanyol, del segon salari mitjà més baix i d'indicadors d'exclusió social i pobresa infantil molt elevats, generen un clima que les anarquistes no dubten a definir de misèria. Barris populars de Las Palmas com Guanarteme o La Isleta pateixen una agressiva reconversió urbanística que, segons Rodríguez, comporta l'expulsió de la població d'origen treballador cap a un cinturó de ciutats dormitori situades a l'extraradi. El monocultiu turístic canari -tretze milions de visitants l'any, principalment de la Gran Bretanya i Alemanya- i l'augment dels apartaments turístics (que representen el 10% de l'oferta d'allotjament) no han trobat una veu o un moviment sòlids que afrontin el repte de criticar el *mantra* dels 136.980 llocs de treball anuals que genera el turisme de forma directa.

Cap a una federació anarquista sense anarquistes

Des del seu naixement, la tasca de la FAGC s'ha desenvolupat braç a braç »

El Sindicat d'Inquilins ha paralitjat el desnonament massiu de les veïnes dels Barracones de Juan Grande, que hi viuen des de fa 50 anys / ÀLEX LOSADA

» amb els col·lectius més vulnerables i exclosos socialment. El gruix de participants en els real·lotjaments de la federació són dones maltractades per les seves parelles amb criatures a càrrec, famílies desnonades sense alternativa habitacional, persones provinents de la indigència, toxicòmanes, migrants sense papers, aturades sense papers, aturades cròniques... “La composició de la misèria canària és un quadre que ningú mira detalladament. Es ven sol, platja i 25 graus de temperatura, però, si t’acostes al quadre, hi ha traços gruixuts: misèria, gana, gent vàlida que sap aixecar edificis amb les seves mans i que viu al carrer. Treballem amb totes elles. I, avui dia, moltes d’elles són la FAGC”, explica Ruyman.

Lluny de grans teories, la FAGC ha desenvolupat un model d’acció que parteix d’una activitat constant als barris més castigats i que intenta alleugerir les problemàtiques de la gent del carrer per, posteriorment, elaborar teoria política. “Vam sortir de la nostra zona de confort i vam baixar al barri, amb la gent més

castigada. Això ha implicat uns riscos i uns costos i no sempre ha estat fàcil evitar ser una agència immobiliària o que ens utilitzin”, apunta Ruyman. La federació assessora i acompanya les famílies en les okupacions i recomana eines d’organització llibertària com l’assemblea, però no interfereix en la gestió interna dels immobles, que queden plenament en mans de la gent que hi viu. “Amb millors o pitjors resultats, s’ha d’assumir que aquests són els riscos de l’autonomia i l’autogestió”, conclou. Aquestes pràctiques han portat la FAGC a un moment paradoxal, en què genera adeptes, però també en deixa moltes pel camí.

“Cada cop hi ha menys anarquistes participant-hi, però ara és la gent del carrer qui s’interessa per com col·laborar-hi”.

El Sindicat d’Inquilines de les pobres

“Hem arribat a molta gent; moltes persones no són ni volen ser anarquistes, però han trobat una eina útil que els ha ajudat quan ningú més no ho feia”, prossegueix.

Aquesta lògica de funcionament va fer que la FAGC es replantegés, un cop més, la seva naturalesa. El resultat va ser el sorgiment del primer Sindicat d’Inquilines (SI) de l’Estat espanyol; una eina més ampla i transversal que la federació que permet encabir gent de diferents procedències ideològiques i socials, sense obviar una marcada empremta llibertària. Es tracta d’un sindicat amb un discurs i una pràctica integrals, autònom i independent de partits, que aglutina okupes, precàries, llogateres i indigents. “Socialitzem subministraments, aturem desnonaments, real·lotgem famílies sense sostre, recorrem a vagues de lloguer... Vol ser el tipus d’eina que era durant els anys trenta, però adaptada als temps que corren”, detalla Ruyman.

Per afiliar-se a aquest *sindicat de pobres* cal que les famílies presentin el certificat de l’atur o de la renda d’inserció canària, el de patrimoni (que corrobora que no es disposa de cap altra propietat) i el llibre de família. Per evitar les dependències i el risc de caure en l’assistencialisme, el

SI apunta que “també exigim que la gent s’impliqui en l’okupació del seu habitatge, de proveir-se de llum i aigua, i que ofereixi la mateixa solidaritat que se li

ha ofert, aturant desnonaments o ajudant a real·lotjar”. Nou mesos després del seu naixement, el SI disposa d’assessorament jurídic gratuït, compta amb 210 afiliades i seccions a nou municipis. El sindicat s’ha convertit en el recurs principal per aconseguir un habitatge digne per a moltes famílies de l’illa, ja que és més eficient que els processos administratius, lents i sovint poc efectius. Ho explica Ylenia Pulido, consellera d’Arquitectura i Habitatge del Cabildo de

Gran Canària, que assumeix que la FAGC i el SI han donat més habitatge a l’illa que la seva conselleria.

La Esperanza

Quatre grans blocs de color verd pastel, ubicats als límits del municipi de Santa María de Guía, representen el vaixell amirall de la FAGC, “potser el projecte més important -i mediàtic- que hem impul-

Es ven sol, platja i 25 graus de temperatura, però, si t’acostes al quadre, hi ha traços gruixuts

Misèria, gana, gent vàlida que sap aixecar edificis amb les seves mans i que viu al carrer

És un sindicat amb un discurs i una pràctica integrals, autònom i independent de partits

Disposa d’assessorament jurídic gratuït, compta amb 210 afiliades i seccions a nou municipis

sat”, explica Rodríguez. Actualment, hi viuen 210 persones, més de la meitat de les quals són mainada, que han obtingut una alternativa a la indigència i que, des de fa gairebé cinc anys, lluiten per regularitzar la seva situació i aconseguir els subministraments bàsics. El projecte, que ha resistit un intent de desallotjament, es regeix mitjançant comissions de gestió com l’hort, el manteniment, la solidaritat, la tresoreria i el reallojament. Les mateixes veïnes s’encarreguen de gestionar l’entrada i la sortida de les famílies a la comunitat per evitar traspassaments o vendes d’habitatges. La Esperanza és la seu actual del SI de Gran Canària i s’ha convertit en una comunitat de referència, tant a l’arxipèlag com a la Península, en la reivindicació del dret a l’habitatge.

El Nido

L’ambient de manca de llibertat imperant als centres d’atenció per a dones que han patit violència per part de les seves parelles va portar la FAGC a plantejar alternatives en aquest camp. Ho explica Azu, mare de tres criatures que va patir maltractaments en el passat i que va residir en un d’aquests centres durant un temps, tot fugint de la seva exparella. Avui dia, exerceix de portaveu del SI. “L’ambient és de reclusió i està ple de normes absurdes. Teníem el menjar controlat, racionat. A més, un cop acabat el període d’assistència, et tornes a trobar al carrer”. Arran d’una proposta seva, el 8 de març d’enguany, Dia de la Dona Treballadora, va néixer El Nido, una alternativa habitacional als centres d’acollida. “Més que discursos, paraules i símbols, emancipació pràctica. Podríem haver fet una xerrada, un taller o una *mani* o haver passat un documental. Però pensàvem: com podem tocar la pell del barri? Què necessitem les dones que donem rostre a la majoria de la pobresa?”, deia el comunicat de l’okupació. Emplaçat en una escoleta rural abandonada i -per seguretat- de localització desconeguda, es va okupar i rehabilitar per allotjar mares maltractades amb les seves criatures i proveir-les d’un espai de seguretat, refugi, apoderament i teràpia. El Nido va ser desallotjat mentre una de les seves residents negociava amb l’Ajuntament del municipi per regularitzar la situació del projecte. Tot i que ara el lloc físic torna a estar abandonat, “el projecte renaixerà”, assegura Azu.

Las Masias

Després de sobreviure a trajectòries de racisme social i institucional, sense casa ni refugi, vivint proscrites, perseguides, sense assistència sanitària ni cap xarxa de suport, algunes famílies migrants subsaharianes residents a Gran Canària van contactar amb la FAGC fa prop d’un any. De manera col·lectiva, es van okupar dos immobles per acollir nou famílies -un total de 31 persones, divuit de les quals

són infants-, que avui dia autogestionen ambdues edificacions. El projecte rep aquest nom després de la visita que va fer la FAGC a Sabadell i com a agraïment a les donacions que va rebre de la PAH i la CNT de la ciutat després d’un acte prohabitatge. “Es pot lluitar contra els CIE denunciant i protestant, però també es pot ajudar la gent a no caure a les urpes d’aquestes institucions”, proposen en un comunicat.

El Refugio i La Ilusión, en marxa

Darrerament, han sorgit dos nous projectes de reallojament de famílies impulsats per la comissió d’expropiació del SI a l’illa. El Refugio consta de quatre xalets que mai no es van arribar a acabar; les cases tampoc no estaven registrades a cap cens d’immobles. Actualment, acull divuit persones. D’altra banda, a finals del mes de juliol, va néixer La Ilusión. Ubicada en un bloc propietat de la SAREB abandonat durant anys i que presentava un estat de degradació avançat, acull setze famílies amb criatures a càrrec. En total, són 52 persones, divuit d’elles menors, que van sol·licitar l’habitatge i van complir els requisits. “Aquestes famílies, que ja han rehabilitat els quinze pisos, són demandants d’habitatge públic des de fa anys o dècades, tot i que mai no han pogut accedir a un habitatge de protecció oficial ni a cap altra alternativa habitacional”, denuncia el sindicat. ●

El Nido va ser desallotjat mentre una de les seves residents negociava amb l’Ajuntament

La Ilusión està ubicada en un bloc de la SAREB abandonat i hi resideixen setze famílies

Trobada amb la PAHC Bages a Manresa

PAHC Bages i la FAGC es van trobar a Manresa per compartir experiències / PAHC BAGES

El 20 d’agost, l’Ateneu Anarquista La Ruda va organitzar una xerrada a la plaça de Sant Ignasi Malalt perquè tots dos col·lectius poguessin donar a conèixer i compartir els aprenentatges d’aquests anys en la lluita per l’habitatge. Amb gairebé cinc anys de vida, la PAHC Bages ha ocupat sis edificis a Manresa i ha reallojat 51 famílies deixades de banda per l’administració -prop de 150 persones. Amb seu a l’Ateneu La Sèquia -al carrer d’Amigant, 10-, la PAHC també ha impulsat projectes com l’Escola Popular de Manresa i forma part de l’Escola Popular de Dones.

Diferents comissions del Sindicat d’Inquilines de Gran Canària reunides a l’Assembleatori de la Comunidad Esperanza / ÀLEX LOSADA

LA PRIVATITZACIÓ DE L'AIGUA ASSECA XILE

Pinochet va convertir la gestió de l'aigua en un negoci llaminer que vulnera els drets de milers de persones que viuen a les zones rurals

Meritxell Freixas | @MeritxellFr
Santiago de Xile

Un desert àrid i ressec s'estén per la província de Petorca, ubicada a la regió de Valparaíso, prop de 100 quilòmetres al nord de Santiago. Només es poden trobar petites zones verdes boscoses a les zones més altes de les valls. L'àrea comprèn diversos municipis, entre els quals Petorca, La Ligua i Cabildo. Seca la terra, les seves 3.000 veïnes depenen de l'arribada de camions cisterna, que abasteixen la zona un cop per setmana, per al subministrament d'aigua.

El rigorós estalvi d'aigua a què es veu obligat el veïnat inclou des d'estratègies per mesurar-ne el consum per cuinar o netejar fins a l'ús de bosses de plàstic o forats excavats a terra com a latrines. La falta d'aigua també ha alterat l'economia de subsistència de centenars de famílies, que han perdut terres i bestiar.

“La meva família ha viscut sempre de la ramaderia. Ha estat molt dur deixar marxar els animals, però no teníem ànima ni cor per menjar-los”, explica Verónica Vilches, dirigent de la comunitat de Cabildo, d'un miler de persones.

Sense amagar la preocupació i la tristesa, Vilches relata que la seva gent va passar l'estiu amb un subministrament d'aigua de dues hores al matí i dues a la tarda, fet que va generar malestar i conflictes al poble.

Però la realitat de la zona no sempre ha estat aquesta. Durant els anys 80, els dos rius de la província -La Ligua i el Petorca- regaven els conreus de patata, llegums i blat i la mainada s'hi banyava i refrescava.

Una dècada després, l'arribada de grans inversionistes va canviar el paisatge per convertir-lo en plantacions de fruita, sobretot alvocat, destinada a l'exportació europea.

El clima càlid i les temperatures estables de la província de Petorca són idònies per al cultiu d'aquesta fruita, que requereix grans quantitats d'aigua. Per fer créixer un quilo d'alvocats calen prop de 283 litres d'aigua superficial de mitjana, tot i que la xifra varia en funció del terreny. Per exemple, a Petorca, per obtenir aquest mateix quilo, es calcula que es necessiten 1.280 litres. Però, llavors, això no importava a les empreses agrícoles.

L'aigua privatitzada

Xile és l'únic país del món que té les fonts d'aigua totalment privatitzades. És un dels molts llastos de la dictadura d'Augusto Pinochet que el país arrossega encara avui. L'any 1980, el dictador va establir a la Constitució que qualsevol persona o empresa podia sol·licitar drets d'ús d'aigua mentre la conca tingués capacitat. D'aquesta

manera, el dret d'accés a l'aigua es convertia en una mercaderia que el sistema permetia comprar, vendre o llogar. La fórmula va quedar plasmada al Codi d'Aigües (1981), on s'indicava que els drets d'aigua tenien una durada il·limitada i fins i tot es podien revendre.

La Direcció General d'Aigües (DGA) és l'òrgan encarregat de distribuir gratuïtament els drets d'aigua dels rius que, a Petorca, es van esgotar ràpidament. En canvi, en el cas de les aigües subterrànies, no va ser fins a finals dels anys 90 que es van exhaurir.

Tot i que, avui, la institució ja no pot assignar més drets d'ús d'aigua, aquells que en tenen poden revendre'ls a qualsevol preu, segons la llei del mercat. Actualment, una concessió equivalent a un litre d'aigua per segon es ven a 10.000 euros.

A la resta del país, la situació no és gaire més optimista. Des del nord fins a la part central, tots els rius estan sobreexplotats perquè es van entregar més drets d'ús d'aigua dels que els aquífers podien suportar. Les comunitats septentrionals han de fer front als projectes de la megamineria química, mentre que les del sud lluiten contra les hidroelèctriques i el model forestal de monocultiu d'eucaliptus i pins.

Robar el líquid preuat

Davant la impossibilitat d'adquirir permisos per extreure aigua, molta gent la fa brollar de manera il·legal. Segons la DGA, existeixen aproximadament 4.000 pous irregulars a la zona de Petorca i, el 2011, es van registrar un total de 65 conductes amagats sota terra que desemboaven en pous privats.

“Es captura l'aigua subterrània principalment de tres maneres: a través de drenatges que condueixen a grans explotacions agrícoles, amb pous excavats a 100 o 200 metres de profunditat, o bé alterant els límits de les propietats per acaparar els aquífers dels rius”, explica Rodrigo Mundaca, secretari del Moviment de Defensa per l'Accés a l'Aigua, la Terra i la Protecció del Medi Ambient (Modatima).

Entre la gent sancionada per extreure aigua irregularment i vulnerar el Codi d'Aigües, hi ha diverses persones amb una coneguda trajectòria empresarial i política al país. Per exemple, l'empresa Agrícola Pililén, multada per explotar l'aigua un 600% per sobre dels límits establerts el 2013, és propietat d'Eduardo Cerda García, exparlamentari de la democràcia cristiana i pare del que va ser alcalde de Cabildo. Un altre dels multats

Durant els anys 80, els dos rius regaven els conreus de patata, llegums i blat i la mainada s'hi banyava i refrescava

L'arribada de grans inversionistes va canviar el paisatge per convertir-lo en plantacions de fruita, sobretot alvocat

Camions
cisterna
abasteixen
d'aigua nombrosos
municipis
/ MODATIMA

és Osvaldo Jünemann Gazmuri, propietari de Sociedad Agrícola Los Graneros i gendre de l'exministre d'Interior Edmundo Pérez Yoma, amo dels terrenys.

“Van malmetre la flora i la fauna nativa i es van dedicar al cultiu d'alvocats per a l'exportació en un territori on el riu que hi passava, el Petorca, està esgotat des de 1997”, narra Mundaca. I afegeix: “És un negoci que s'ha edificat al voltant del lucre i la usura d'un bé natural per engreixar el model agroexportador i extractiu del territori”.

A Xile, robar aigua constitueix una falta administrativa, però les multes que la justícia aplica als propietaris amb prou feines arriben als 1.200 euros. “Són sancions irrisòries i, per això, en molts casos els infractors prefereixen pagar i reincidir per continuar explotant les seves plantacions”, detalla l'activista.

D'altra banda, la DGA s'excusa amb l'argument que s'investiguen la totalitat de denúncies que es reben, però molts casos s'arxivem sense sanció. “Per nosaltres, les institucions públiques són part del problema, no de la solució”, critica Mundaca. Segons ell, “la DGA no té competència ni facultats tècniques per fiscalitzar; les denúncies per aigua robada a Petorca tenen més de quinze anys i no han avançat perquè no se supervisa, no se sanciona i s'invisibilitzen les males pràctiques”.

Reforma del Codi d'Aigües

L'emergència ha situat el conflicte de l'aigua al centre del debat parlamentari. Després d'anys reclamant una modificació del Codi d'Aigües, finalment, el 2014, el govern de Michelle Bachelet va presentar una proposta per protegir el dret al consum humà, regular els drets d'ús temporal d'aigua i modificar les sancions per a l'extracció irregular.

La reforma, però, només podrà tirar endavant amb el suport d'una majoria àmplia de representants de la cambra, ja que requereix una esmena a la Constitució de 1980 i, per tant, el suport d'almenys dos terços dels escons.

Així doncs, avui dia, la proposta està encallada al Senat, intentant superar el segon tràmit parlamentari i amb el temps en contra per ser aprovada sota el mandat de la presidenta, que acaba a finals d'any.

El text determina que els drets d'aigua que se sol·licitin en el futur deixaran de ser perpetus i passaran a ser concessions d'un màxim de 30 anys. A més, estableix motius d'extinció i caducitat si no s'utilitzen per evitar l'especulació per al valor a futur.

Per als col·lectius activistes, les mesures són “totalment insuficients” perquè, com que no són retroactives, el 90% dels drets d'ús atorgats fins avui al país, la majoria d'ells a grans empreses, seguiran mantenint la perpetuïtat. És a dir, que només queden un 10% dels títols totals disponibles.

Tant l'actual normativa com la reforma que es proposa xoquen amb els postulats establerts pels tractats internacionals ratificats pel país sud-americà. El 2010, les Nacions Unides van declarar l'accés a l'aigua neta i al sanejament com un dret humà. La resolució va ser aprovada per 122 dels 163 països participants, entre ells, Xile.

Ressò internacional

La lluita dels moviments socials xilens perquè l'aigua deixi de ser un bé de mercat ha estat perseverant i intensa des de 2011 i ha posat de manifest els interessos convergents de l'elit política i econòmica. Els col·lectius d'activistes han aconseguit instal·lar el tema a la premsa internacional, però això els ha comportat contrapartides. La publicació d'un extens reportatge al mitjà d'investigació danès Danwatch va provocar el boicot dels supermercats nòrdics als alcovats xilens i va implicar persecucions i amenaces de mort dirigides a membres de Modatima.

“Vam presentar un recurs de protecció a la justícia, però la Cort d'Apel·lacions de Valparíso el va rebutjar al cap de només dos dies. Ens demanaven que identifiquéssim les persones que ens amenaçaven”, explica molest Mundaca.

Va ser llavors quan els grups defensors de la lluita per l'aigua van desplegar una campanya a través d'Amnistia Internacional. “Hem patit la fustigació davant d'un govern que s'ha mantingut còmplice i en silenci”, denuncia el dirigent.

Però la població de Petorca no té cap intenció d'abaijar la guàrdia. Vol aprofitar l'eco mediàtic del conflicte per explicar la seva lluita al món. Per començar, aquest mes d'octubre, diverses activistes viatjaran a Europa convidades per la plataforma de drets humans alemanya Front Line Defender. Modatima serà a Berlín per exposar la seva batalla per salvaguardar la poca aigua que queda a la regió i donar a conèixer el risc que pot arribar a generar la sequera “provocada” sobre la seguretat i la sobirania alimentària del territori.

La pressió internacional s'ha convertit en una de les seves millors armes. ●

Robar aigua és una falta administrativa, però les multes que la justícia aplica amb prou feines arriben als 1.200 euros

El 90% dels drets d'ús atorgats, la majoria d'ells a grans empreses, seguiran mantenint la perpetuïtat

SANTUARI **VULNERAT**

Malgrat ser una ciutat amiga de la gent ‘sense papers’, a Nova York, la policia col·labora indirectament en la deportació de migrants indocumentades

Diana Gener | @Dianagener
Nova York

A Nova York, saltar la tanca del metro, exercir la venda ambulant sense permís o anar en bicicleta per la vorera pot suposar la deportació per a la ciutadania migrada *sense papers* o fins i tot amb permís legal de residència.

Tot i que la ciutat és considerada una jurisdicció santuari per a la gent *sense papers*, ja que la policia local no col·labora directament amb el Departament d’Immigració, el mecanisme pel qual això acaba passant és simple. Funciona així: tot i que es tracta de violacions menors de la llei, sovint comporten una detenció i una citació judicial -un procediment que implica la presa de les empremtes digitals. L’engranatge gira: la policia de la ciutat comparteix la seva base d’empremtes amb l’FBI, que a la vegada comparteix les seves bases de dades amb l’Agència d’Immigració, coneguda per les seves sigles en anglès, ICE. D’aquesta manera, Immigració té fitxada una persona que ha comès una ofensa menor i sap on localitzar-la.

Hasan Shafiqullah, advocat de The Legal Aid Society, explica que, a la seva oficina, han vist nombrosos casos de persones deportades per delictes menors, el més comú és entrar al metro sense pagar.

El diari local *The Village* narra el cas de Mark Henry,

que va ser detingut per agents d’Immigració a Brooklyn. L’únic contacte de Mark Henry amb les autoritats havia estat a través del departament de policia de Nova York per dos casos menors de possessió de marihuana. En el seu cas, tenia permís de residència des de feia quinze anys, l’anomenada *green card*, fet que no evita que pugui ser deportat si es considera que ha comès un delictes.

Política de ‘finestres trencades’

El fet que una persona pugui ser detinguda i citada a judici per un delictes menor és part d’una estratègia coneguda com a *finestres trencades* (*broken windows*). Aquest estil de combatre el crim va ser implementat fa més de vint anys per l’alcalde de Nova York Rudolph Giuliani i el comissari de policia William Bratton. La política de finestres trencades consisteix a castigar ofenses menors, com beure al carrer o colar-se al metro, amb l’objectiu de prevenir delictes més greus.

La llei de Nova York deixa en mans de cada agent de policia la capacitat de decidir si, per una ofensa menor, la persona rep una multa amb càrrecs criminals, que implica una citació judicial, o una multa civil. Si rep una multa amb càrrec criminal i una citació judicial, les seves empremtes digitals quedaran registrades.

Així, persones indocumentades o amb la *green card* s’exposen a un risc molt alt d’entrar al radar de la policia d’immigració si cometem algun delictes menor.

Legislació Clinton

Les lleis d’immigració dels Estats Units daten de 1996, quan governava Bill Clinton. Basant-se en aquestes lleis, s’han dut a terme les deportacions sota els governs de George W. Bush, Barack Obama i Donald Trump. Cada president nou ha deportat més persones que l’anterior.

Bush va deportar-ne dos milions. Obama es va guanyar el nom de *deportador en cap* per ser el president que ha repatriat més migrants, quasi tres milions. Fins ara, Trump ha deportat un nombre similar al d’Obama durant el mateix període.

“Criminals, no famílies”

El flux de dades entre la policia i l’FBI i, per tant, Immigració, també es va produir sota les presidències d’Obama i Bush. Aquest darrer va crear el programa pilot Secure Communities, segons el qual les policies locals havien de cooperar directament amb la policia d’immigració.

Durant el primer mandat d’Obama, el programa Secure Communities va continuar actiu, però, el 2014, el president va fer una ordre executiva en què el donava per finalitzat i el substituïa pel Priority Enforcement

Program, que establia unes prioritats a l’hora de deportar. Les persones amb antecedents penals eren les primeres afectades.

Abraham Paulos és el director de l’organització Famílies per a la Llibertat, una entitat que ajuda les persones migrants amb antecedents penals i en risc de deportació. Paulos va migrar als Estats Units quan era petit i va ser arrestat per la policia quan tenia catorze anys. Aquest arrest va impedir que pogués aconseguir la ciutadania i el va deixar en risc de ser deportat en qualsevol moment.

Paulos considera que les ordres executives d’Obama van crear la narrativa del migrant bo i el migrant dolent. “D’alguna manera, ens van dividir. L’immigrant bo és l’estudiant, el que va venir aquí de petit, el que paga impostos, tota aquella gent que treballa i que l’únic error que ha comès és venir il·legalment. No volen deportar aquesta gent. Volen deportar els immigrants dolents, que són membres de bandes, gent amb antecedents penals, gent que s’ha saltat la llei”.

Com a conseqüència de les ordres executives d’Obama, ara fa un any i mig, la ciutat de Nova York es preparava per un increment de les batudes d’Immigració.

Organitzacions com Famílies per a la Llibertat i The Legal Aid Society denuncien que moltes de les persones que van ser deportades arran de les ordres executives d’Obama i les posteriors batudes eren migrants amb família, que pagaven impostos, que feia molts anys que vivien als Estats Units i que ja havien pagat per la seva falta criminal.

Un canvi que no arriba

El demòcrata Bill de Blasio va arribar a l’alcaldia de Nova York prometenent certs canvis respecte als dos alcaldes que l’havien precedit, però el primer que va fer va ser nomenar William Bratton, impulsor de finestres trencades, com a comissari de la policia, igual que havia fet l’alcalde Giuliani, fet que es va interpretar com una voluntat de continuïtat.

Des que Trump va posar els peus a la Casa Blanca, una de les seves prioritats ha estat acabar amb les jurisdiccions santuari i tornar a implementar programes com el Secure Communities.

L’alcalde de Nova York ha insistit que la ciutat no deixarà de ser un santuari per als migrants, però organitzacions de base de la ciutat denuncien que De Blasio no posi fi a la política de finestres trencades. Josmar Trujillo, periodista i activista de la Coalició per acabar amb les finestres trencades, opina: “L’alcalde De Blasio ha demostrat que no està disposat a protegir les nostres comunitats”.

La llei permet als
policies decidir
si, per una ofensa
menor, imposen una
multa amb càrrecs
criminals

Una multa amb
càrrecs criminals fa
que les empremtes
dactilars quedin
registrades a les
bases de dades

Manifestants protestant per les batudes del govern d'Obama l'any 2016 / DIANA GENER

El cert és que De Blasio va incrementar la tipologia de crims que poden fer que una persona sigui deportable.

Hasan Shafiqullah considera que "si Nova York és una ciutat santuari de veritat, la policia hauria d'optar per posar multes civils en comptes de criminals per evitar que una falta menor pugui tenir conseqüències criminals".

Paulos creu que "la connexió entre el departament de policia i les deportacions de novaiorqueses és tan alta que seria inútil parlar de deportacions sense parlar de la policia".

L'any 2016, la policia de Nova York va incorporar 1.300 efectius nous i sumava un pressupost de 4,8 bilions de dòlars, més elevat que el de l'exèrcit de Mèxic.

Tothom és vulnerable

Des que Trump va firmar les dues ordres executives sobre immigració, les xifres no mostren més deportacions, però sí més persones arrestades. Més de 41.000 persones han estat arrestades per agents d'immigració des del gener fins a l'abril de 2017. En el mateix període de temps de l'any anterior, es van arrestar 30.000 persones. La diferència és que ara s'han arrestat més persones sense antecedents penals.

Durant els primers mesos, el pànic es podia percebre per tot el país, principalment a ciutats com Nova York i Los Angeles.

Al Bronx, una venedora ambulante -que prefereix no donar el seu nom- creu que hi ha molta por en comparació amb allò que està passant de veritat. "Hi ha molts rumors", conclou.

Efectivament, la por hi és: Efrén, un migrant indocumentat de Mèxic, comenta que prefereix que la seva dona no es mogui per segons quins espais. Ell intenta fer sempre la compra per evitar el risc que ella es pugui trobar els agents d'immigració al carrer.

El gabinet de Trump també ha instal·lat un número de telèfon a través del qual les persones poden informar de crims comesos per migrants en situació irregular i una pàgina web amb una base de dades de persones migrants indocumentades que han comès crims.

En l'àmbit legislatiu, la Cambra de Representants acaba d'aprovar dues lleis que s'han de debatre al Senat. Una d'elles obligaria les jurisdiccions santuari a tornar a cooperar directament amb la policia sota l'amenaça de deixar de rebre subvencions del govern federal. ●

Una concentració denuncia la política de finestres trenca-dades a Harlem / DIANA GENER

HUMANOFÒBIA

Incongruències entre els 700 milions de turistes que aterren des del nord i uns pocs milions de migrants del sud que busquen on viure

L'anàlisi de Santiago Alba Rico

Els dos negocis més lucratis al món són les armes i les drogues. De la fortalesa d'aquests dos sectors, no només en viuen alguns empresaris i traficants sense escrúpols, sinó també milers de petites treballadores interessades a conservar el seu lloc de treball. Si ens prenguèssim seriosament la defensa dels drets humans al món, el govern espanyol suspendria immediatament, per exemple, tots els acords econòmics amb l'Aràbia Saudita, de manera que es perdrien alguns llocs de treball a l'Estat espanyol. Per a les empleades acomiadades, això seria una desgràcia, però ni tan sols a elles se'ls ocrorreria dir que l'Aràbia Saudita és una democràcia o que la compravenda i l'ús d'armes cada vegada més sofisticades és un progrés per la pau mundial.

Què té de bo el turisme de masses? En termes econòmics -l'única justificació versemblant- es limita a enriquir uns quants empresaris mentre fa que la supervivència general depengui, com als països del Tercer Món, d'un sector que genera ocupació precària i de temporada, amb salaris a la baixa i sense drets laborals, que dispara els preus de l'habitatge i buida de recursos propis -petits empresaris i activitat econòmica local- els centres de les ciutats. D'aquesta manera, erosiona la sobirania nacional i determina una divisió social -típica, també, dels països dependents- entre una minoria addicta, la vida de la qual s'adequa completament a aquesta dependència per raons interessades, i una majoria invisible, segregada dels espais econòmics, desaperada i desposseïda. El turisme desnacionalitza, per dir-ho així, les nadius, que passen a ser estrangeres a les seves pròpies ciutats.

En un capitalisme globalitzat tota l'artesanía pròpia i típica d'un país ha estat fabricada a la Xina

Per aquesta mateixa raó, el turisme de masses té efectes antropològics i culturals devastadors. El que jo anomeno la *mirada caníbal* imposa imaginaris estandarditzats -circuitos tancats de la imaginació- que converteixen el patrimoni cultural d'una ciutat o un país en la pàgina d'un catàleg de viatges. L'arquitectura i el menjar, els costums i el caràcter dels habitants s'han d'acomodar a les expectatives generades per la indústria turística, que a la vegada s'encarrega de subjugar el país sencer a la mesura d'aquestes expectatives: la ciutat visitada s'ha d'*assemblar* a si mateixa i tot el que destorbi a aquesta *imatge* manufacturada ha de ser eliminat. En un capitalisme globalitzat -resumint-ho d'una manera amb prou feines hiperbòlica- tota l'artesanía pròpia i típica d'un país ha estat fabricada a la Xina.

No oblidem, tampoc, el cost ecològic del turisme de masses i la seva contribució a l'augment exponencial dels desplaçaments cada vegada més ràpids i cada vegada més bruts. Noranta milions de vols a l'any no incideixen en el canvi climàtic? No limiten seriosament els drets de les generacions futures?

A ningú no se li ocrorreria anomenar *lliberticides* les qui denuncien la venda d'armes a l'Aràbia Saudita o les màfies

de la droga. No obstant això, la denúncia d'aquest model turístic ruïnós per als països i per a les ànimes es qualifica de *turismofòbia*. Què seria el contrari de la *turismofòbia*? La *turismofília*? No, fòbies i fílies s'alineen a la mateixa trinxera. El contrari de les fòbies i les fílies és la crítica. Resulta paradoxal -o no- que els qui han forjat aquest terme (*turismofòbia*) per impedir la denúncia d'un model ruïnós per a les nacions i les ànimes siguin els mateixos que defensen la venda d'armes a l'Aràbia Saudita i els mateixos que volen frenar l'arribada de persones migrants o refugiades a les nostres fronteres.

Perquè, finalment, aquesta és la qüestió. Al món, hi ha dos tipus de persones: les turistes i les migrants, que es creuen cada dia a les aigües del Mediterrani i als cels sense muralles. La diferència? Les turistes, en general, es desplacen de nord a sud i en grup, són 700 milions i troben tota classe de facilitats a l'hora de complir la seva missió: fer-se un *selfi* a les Piràmides o al Taj Mahal. Les migrants, en canvi, són uns pocs milions de persones (de les quals només un 15% arriba a Europa), es desplacen de manera individual, com les antigues aventureres, i troben tota mena d'obstacles (quan no la mort) perquè volen treballar, millorar la seva vida i alimentar les seves famílies.

És *turismofòbia* la denúncia d'un model que destrueix el nostre patrimoni tangible i intangible mentre es defensa el dret a la vida de migrants i refugiades? O més aviat és *humanofòbia* la defensa d'un model turístic inseparable, a més, de la xenofòbia, el racisme i la mort de milers d'homes, dones i infants cada any a les nostres fronteres? ●

JUANMA AGULLES

LA VIDA ADMINISTRADA
SOBRE EL NAUFRAGIO SOCIAL

ISBN 978-84-92559-76-3 | 90 pàgs. | 10 €

VIRUS
V

www.viruseditorial.net

Jaume Pla,
cantautor més
conegut amb el
nom de Mazoni
/ NOEMI ELIAS

Música alternativa i potencialitats polítiques

Explorem grups que no formen part de l'escena musical més directament reivindicativa per descobrir-hi temptatives i formats polítics

Joan Pol Alcaraz | @Jampicat

Canet Rock 2017, Txarango demana que “obrim fronteres” i Zoo canta: “Contra tota autoritat, barra de ferro al cap”. Darrere seu, grans cartells publicitaris anuncien Estrella Damm, *El Periódico* o Coca-Cola. No es pot negar que aquests grups tenen un missatge de protesta molt potent a les seves cançons, però tampoc no podem ocultar que participen en festivals molt institucionalitzats.

Gèneres com l'ska, el punk, la rumba o el reggae solen anar lligats a lletres contestatàries i també a posades en escena reivindicatives i revolucionàries. Però l'èxit que estan tenint els grups que interpreten aquest tipus de cançons els està portant a tocar en alguns espais patrocinats i organitzats per entitats que poden entrar en contradicció amb els seus ideals. Guanyar-se la vida en el món de la música no és senzill i de ben segur que tot plegat ha generat més d'un debat intens entre les persones que integren aquestes formacions.

A una gran distància de grups com Aspencat o Ebri Knight, Isaac Ulam canta: “Els més valents prendran totes les places i jardins de la ciutat executant sense pietat a tots els lladres, els polítics i els banquers”. Ulam forma part de l'anomenada escena pop o alternativa. El seu públic és molt diferent, també la seva posada en escena: la majoria de vegades, toca sense banda i va amb la cara pintada i disfressat. Malgrat això, les seves lletres tenen un alt contingut transformador.

Més enllà dels grups obertament *revolucionaris*, amb els encerts i les contradiccions que els acompanyen, altres circuits musicals dels Països Catalans apleguen maneres de fer i lletres amb unes potencialitats polítiques que moltes vegades passen desapercebudes. I, tot i

que les lletres amb presa de partit i una simbologia explícita són eines de protesta molt potents, es detecta un cert grau d'institucionalització en els grups anomenats “del rotllo” i, al mateix temps, formacions de música pop i alternativa prenen derives polítiques insospitades i generen preguntes interessants.

Per exemple, el fet de poder tocar davant d'un públic reduït i sense les pressions d'haver d'agradar a tothom fa que alguns músics que van en solitari o que ofereixen formats més íntims puguin fer el que vulguin sense haver d'entrar en dilemes. I a la inversa: que unes exigències polítiques donades en un moment concret obliguin l'artista a canviar de format i a replantejar-se el seu treball. També és interessant plantejar-se la capacitat transformadora d'un grup en funció del context i el contrast: pot ser que, a vegades, sigui més revolucionari algú que fa una cançó de protesta dins un àmbit musical que no hi està acostumat? Ho preguntem a diferents artistes provinents d'entorns musicals diversos per treure'n l'entrellat.

Què ha passat amb la cançó d'autoria?

Jaume Pla ha dedicat tota la seva vida a la música. Tot i haver format part d'algunes bandes com Holland Park, no va ser fins a l'any 2004 que va iniciar el seu projecte en solitari, Mazoni. Des de llavors, sempre ha intentat fer el que l'ha fet sentir més còmode. Canta en català, però té algun disc en anglès. Normalment, l'acompanyen »

» diferents músics, però acaba de treure el disc *Carn, os i tot inclòs*, on només hi ha veu i guitarra.

Pla ha pogut fer aquest disc, al més pur estil cantautor, perquè va en solitari. Això li permet no haver de prendre decisions amb altres membres de la banda i poder fer coses més arriscades. Avui dia, tornar a allò més bàsic es podria considerar gairebé un acte de rebel·lia. “Mai no he pensat a vendre més o menys, sempre he fet el que m’ha vingut més de gust en cada moment”, assegura Pla. Com a Mazoni, ha fet experiments com estar 31 dies seguits de gira o estar 31 dies tancat al centre Arts Santa Mònica component davant de qui s’hi volgués apropar.

La política també és present a les seves cançons, a vegades de manera més explícita, d’altres més metafòrica. “Com que utilitzo la música per expressar coses que sento, si em molesta algun aspecte de la societat, ho dic”, afirma. De totes maneres, no ho fa per convèncer ningú; ho fa, diu, perquè necessita fer-ho en aquell moment.

Tot i que té molt clar que no actuarà mai “en un acte del PP”, Pla sap que viure de la música és molt difícil i entén les contradiccions en què entren alguns grups a l’hora de tocar a segons quins espais. “El que sí que m’emprenya molt són els grups *antitot* que demanen molts luxes als *riders*. Una cosa és tocar en un festival patrocinat per una multinacional per sobreviure, l’altra és això”, opina.

El sotabosc

Maurici Ribera fa deu anys que teixeix la xarxa del Sotabosc. Havia tocat a diferents grups durant tota la seva vida, però, el 2007, va decidir iniciar el projecte en solitari *The Missing Leech*. Amb la seva guitarra, ha recorregut gran quantitat de països del món, sempre intentant buscar-se la vida a qualsevol lloc on l’han deixat tocar. No només això, aquests darrers anys, ha contactat amb diverses artistes que fan una música semblant a la seva i ha creat el Sotabosc, una xarxa que organitza petits festivals en què domina el gènere de l’antifolk, una manera d’anomenar el folk amb actitud punk.

Tot i que les seves lletres no són únicament reivindicatives, utilitza la ironia per parlar de temes com el racisme a “Unicorns psicodèlics” -on parla d’unicorns de diferents colors que conviuen pacíficament- o de la situació actual de Catalunya a “El Fossar de les Moreres”, on personifica el mític espai del Born. Per a Ribera, resulta més fàcil criticar indirectament que no fer crides polítiques explícites: “Dic les coses però no les dic i això, a vegades, fa més mal”.

No només això, sinó que sempre intenta lligar les seves idees polítiques al seu projecte musical. Abans de tocar a qualsevol espai, investiga una mica per veure si és un lloc on se sentirà còmode. “A Sud-àfrica, em van oferir 500 euros per tocar en una ciutat on la gent negra no era benvinguda. Vaig dir que no, no m’hi hagués trobat bé”.

On sí que es va trobar bé va ser a Alemanya, fent una petita gira per diversos blocs de pisos ocupats i autogestionats amb permís del govern. “Anant a tocar a llocs com aquests, també es fa política; donar vida a aquests espais és una cosa que em va agradar molt”. Les reivindicacions de Ribera no sempre apareixen a les seves lletres, però sí que intenta que sempre siguin presents en la seva manera de viure el món de la música.

“El missatge tindria força fins i tot sense nosaltres perquè treballem amb un material literari delicat i poderós”, asseguren les integrants de Les Kol·lontai

Integrants de
Les Kol·lontai
/ JUAN MIGUEL
MORALES

“Des de fa deu anys, faig música des del soterrani. Quan tinc una cançó més accessible o comercial, sempre tendeixo a embrutar-la perquè així em sento més còmode”, explica Ribera. Aquesta manera d’entendre el mercat musical ha fet que hi hagi menys gent que s’apropa a la música de *The Missing Leech*, però, d’aquesta manera, Maurici Ribera pot ser conseqüent amb les seves idees i amb ell mateix.

Feminisme en format íntim

Ivette Nadal exemplifica una altra manera d’acostar-se al fet polític. Amb una trajectòria pop i poètica, acaba d’engegar Les Kol·lontai, juntament amb Montse Castellà, Sílvia Comes i Meritxell Gené. Tot plegat sorgeix d’una idea de Pere Camps, director del Barnasants, per inaugurar el festival. El nom del grup fa referència a Alexandra Kol·lontai, la primera dona ministra i ambaixadora de la història durant la revolució bolxevic.

Les intencions polítiques de Les Kol·lontai resulten evidents tenint en compte el nom del grup. Si bé les seves lletres són molt més directes que les dels grups que hem vist fins ara, el format musical també resulta alternatiu. A l’escenari, trobem les quatre integrants del grup acompanyades per molt pocs instruments i les seves veus. Elles expliquen que ho fan així perquè “les grans idees, les emocions més intenses, es transmeten molt millor des de la intimitat”. D’aquesta manera, reivindiquen “la figura de les cantautores”.

Al format, s’hi suma el contingut de les cançons. Les Kol·lontai han recollit diferents textos i pensaments de dones escriptores i filòsofes per realçar les seves obres. “El missatge tindria força fins i tot sense nosaltres perquè treballem amb un material literari delicat i poderós”, asseguren.

Les Kol·lontai recorden la frase de Gramsci “viure vol dir prendre partit” i, de la mateixa manera que els altres artistes que hem vist, no

“Sempre he estat implicat en temes socials; amagar-ho per arribar a més gent em semblaria deshonest”, argumenta el músic barceloní Pau Vallvé

només apliquen les seves idees polítiques a les seves lletres. Volen contribuir que el “missatge de la igualtat entri amb més força” i ho fan amb un format molt especial, però, com diuen elles mateixes, “molt potent”.

Autoeditar-se o morir

Pau Vallvé és un cantautor amb un llarg recorregut dins l’anomenada nova escena catalana. Més de quinze àlbums l’avalen. També és un músic crític amb el sistema. A la seva cançó “En un somni estrany”, per exemple, demana un món sense discriminacions de gènere, sexualitat o lloc de procedència. Per a ell, la música és una manera de transmetre allò que sent, una espècie de “dietari”, com diu ell mateix. “Sempre he estat implicat en temes socials; amagar-ho per arribar a més gent em semblaria deshonest”, explica el músic barceloní.

Després de treballar amb discogràfiques “estàndard” per editar els seus primers àlbums, va veure que era un sistema poc sostenible de fer música i que depenia de molta gent davant la qual havia de sotmetre’s d’una manera o una altra. “Després de tretze discos fent les coses com sempre tothom m’havia dit que s’havien de fer (amb discogràfica, mànager, editorial, distribuïdora, agent de premsa, etc.) i perdent molts diners, vaig decidir que no valia la pena seguir així”.

A l’hora de treure el seu catorzè treball, Vallvé va decidir que passaria a autoeditar-se. Tot i que això representava un gran risc, ho va veure com la millor opció per ser conseqüent amb ell mateix. “Volia sortir de la roda mercantil en què estava”. Amb molta feina darrere, va veure que era possible i, no només això, va aconseguir una cosa molt més important: “Curiosament, quan vaig deixar de fer les coses com sempre ens han dit que s’han de fer, de cop, vaig començar a viure de la música, dels meus discos. Vaig al·lucinar”.

Vallvé lliga el seu projecte musical a la seva persona en tots els aspectes. Als músics i tècnics que contracta per les gires, els paga segons la funció dins de l’equip i no cobren una quantitat fixa, com es fa normalment, sinó que tots reben un tant per cent del total. “Així, si la cosa va bé, tots cobrem més”, explica.

Ha renunciat a campanyes i concerts oferts per algunes entitats amb les quals ell no s’hauria sentit còmode treballant. “No tindria cap sentit cantar ‘En un somni estrany’ en un esdeveniment privat de directius de La Caixa, per molt que paguessin”. Vallvé ha aconseguit viure de la música i fer-ho de la manera com se sent més còmode, cosa que sembla gairebé impossible: “Tot i que molts cops és dur i no sempre és fàcil prendre segons quines decisions, a mi em compensa”.

Maurici Ribera
al parc de
l’Espanya
Industrial de
Barcelona
/ VICTOR SERRI

La **Directa** utilitza
els serveis de
foli verd
gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

ger
ENTITAT
CULTURAL I
ESPORTIVA

C/ del Pi 25, Ribes (Garrig), Països Catalans
08816, T: 93 896 12 00, ger@mevilaweb.com

...aquest estiu posem la Directa amb la nova web
www.entitatger.cat

MENÚ DEL DIA

al KOP DE MÀ

culna casolana
opció vegetariana
preus populars

C/ Riego 4
SANTS

Demarcació
del Barcelonès

BUSQUEM CAPS!

Contacta'ns al 93 340 34 50
barcelones@escollesiguies.cat

COL·LECTIU RONDA

assessorament **JURÍDIC**
a **PERSONES** i entitats
d'economia **SOCIAL**

www.ronda.coop

malalletra

Camille

Sense saber-ho, creua la frontera: el seu moviment no té límits, només intuïcions

El relat d'Irene Alerm Pou | @irenealerm

/ MARIA FARRÉ

La primavera l'eixoriveix. Amb les espatlles un xic caigudes, sorrut i amb pas feixuc, surt de la foscor i la privació de l'hivern i respira amb força igual que la primera vegada. Els pulmons, en rebre de nou tanta vida, gairebé li couen. Se sent feble per culpa d'aquests mesos improductius, amb els músculs atrofiats, però la joventut i l'anhel d'aventures poden avivar el seu cos àgil i ferm. Camille sempre ha estat impacient, impulsiu, carregat de petits vicis que ha de satisfer immediatament per no perdre la paciència i encolerir-se. Per això s'aboca de seguida a la primavera, quan amb prou feines la neu comença a xopar els prats i a crear mil rierols impossibles, teranyines d'aigües sobre el verd castigat. Solter, solitari i d'esperit lliure, acostuma a vagar per les muntanyes dies i dies sense veure ni una ànima, però això li agrada. L'horitzó agrest i gris el reconforta. No és un caçador expert perquè ningú n'hi ha ensenyat i molts dies s'ha d'espavilar amb el que troba pel camí per omplir la panxa: fruites del bosc, bolets, insectes, aigua fresca del riu...

És l'últim descendent d'un antiquíssim llinatge de la vall del Bearn. Li diuen Camille, però ell no sap com es diu. De fet, no sap què és tenir un nom. *Camille* li van posar els forestals francesos quan, en néixer, va morir la seva mare. Ells van ser els qui el van alliberar de nou a la vastitud vertiginosa de les muntanyes i el cel, quan amb prou feines havia deixat de ser un mamelló enjogassat.

La primavera l'eixoriveix, sí, però l'estiu l'enarbora i, aquest cop, està immers en un batibull de sensacions inconegudes. Es nota exaltat, ansiós, i les olors li ericen el pèl dur i bru. No sap què li passa, però hi ha quelcom que el guia a buscar el cim del seu anhel. Finalment, després de dies de vagar esmaperdut flairant l'aire emmelat, la troba i s'hi abalança instintivament. Sadollat de sexe per primer cop, amb una jove espantada i tan inexperta com ell, se sent fort, vigorós, potent com mai i comença a caminar en línia recta. Un cop passats els boscos, s'aventura als prats verds, tacats de lila, prenyats de lliris i safrà

bord. De tant en tant, s'ajeu, grata la terra amb els seus unglots i n'arrenca els bulbs frescos per menjar-se'ls. Si hi ha alguna larva, alegra l'àpat. Les marmotes xiulen espantades al seu voltant, avisant-se les unes a les altres del perill que els representa Camille. O la seva figura imponent i fosca que destaca al paisatge. Mai havia estat tan amunt i se sent desorientat. De cop, veu de nou la vall. No sap que és una altra vall, la vall del Roncal, però, per a ell, l'olor intensa dels boscos és la mateixa. Des de ben lluny, ja flaira els nabius i la flor del neret. La sentor càlida del pi negre el crida a baixar. No ho sap, però acaba de creuar la frontera, tot i que mai sabrà què és una frontera, el seu moviment no té límits, només intuïcions, instints.

A mig baixar, però, un nou efluvi es creua amb la fragància del bosc i aquesta olor desconeguda i intensa el convida a desviar lleugerament el rumb. És una fragància viva i mortal. Càlida, untuosa i enganxosa. Dolça i arriscada. Travessa el boscatge pel dret ensumant amb força i seguint la veta dolça. Apareix de nou en un prat i allí veu la meravella.

El pastor, mig endormiscat, es deixondeix pels lladrucs del gos i el bel nerviós del ramat i s'adona que les ovelles corren esverades. De sobte, el veu allà: l'ós. Està abraonat sobre un xai que acabava de néixer. Se'l menja. I ara, sense descans, s'abalança sobre la mare encara feble del part.

Camille està atordit i extasiat. Amb les mans ensangonades no pot parar de furgar les entranyes de l'animal amb els unglots i saciar-se de la carn tendra. La sang li regalima per les comissures. Quasi perd el món de vista amb tanta víscera i amb prou feines s'adona del gos que se li ha acostat per saltar-li damunt. Reprenent la consciència del lloc i el cos, fuig d'ell i del so de l'escopeta del pastor, però amb una felicitat plantigrada que l'impulsarà a reviuere l'experiència tantes vegades com faci falta.

Camille, l'últim ós autòcton dels Pirineus, solitari i capritxós, ha començat la seva batalla contra els homes. ●

Instal·lació

Qüestionant fortaleses. Brodant diàlegs

Clara Gassiot

Del 3 de juliol a l'1 d'octubre de 2017

Castell de Montjuïc

Ajuntament de
Barcelona

ressenyas

Un relat per a l'esperança

Ann Alfabet | @ann_alfabet

A Euskal Herria és temps de pau. Una pau que, segons una amiga, ha d'obrir els cors i els records per tal que surtin noves pàgines a la llum. *Recoja sus cosas*, d'Ander Zurimendi, és un relat literari sobre com és i com ha estat la vida entre reixes d'una gent que ho volia donar tot per un ideal i quasi acaba donant mitja vida.

És un viatge sobre el pas del temps quan aquest temps no passa, quan les persones estan tancades i soles, són maltractades i eliminades. El moment en què surts i no deixen ni que t'acomiadis dels companys i quan, en trepitjar el carrer, apareix la temença de l'assetjament. Però també l'instant del retrobament amb la família i els amics, on es barreja el plor i l'alegria, conscient que totes les coses, sobretot les més petites, han canviat.

El relat d'aquestes persones, que van veure prorrogat el seu empresonament arran de l'anomenada doctrina Parot, estremeix en mostrar un sistema jurídic i penitenciari que s'acarnissa amb la gent condemnada fruit d'un conflicte polític en un territori.

El càstig, l'aïllament, la restricció d'hores de pati -amb les conseqüències de pèrdua de salut- i el sacrífic que han de fer les famílies a causa de la dispersió ens mostren el concepte d'una llei entesa com a eina per ferir i fer patir les persones. Aquesta és l'altra mirada -més enllà de

la veritat oficial- que pretén donar a conèixer el llibre de Zurimendi, prologat per Arnaldo Otegi i que compta amb l'aportació de les advocades Laia Serra i Carla Vall i l'epíleg del pres de Vallecas Alfon.

Quan els presos que es van beneficiar per la derogació de la doctrina Parot van ser alliberats el novembre de 2013, set anys després d'aprovar la mesura, moltes famílies i amistats van organitzar el tradicional *Ongietorri* (benvinguda) als pobles d'Euskal Herria amb l'objectiu d'enfortir l'aposta per la pau i la convivència. L'autor ens parla sobre aquest desig, l'esperança d'un poble de tenir un futur molt millor. ●

LLIBRE
Recoja sus cosas
Ander Zurimendi
Edita: Pol-len edicions,
2017
Pàgines: 190

Mots per repensar el món

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

LLIBRE
Roba estesa
David Vila
Edita: Voliana Edicions,
2017
Pàgines: 133

La literatura ens regala petits escrits en prosa amb els quals algunes creadores han aconseguit allò que sempre hem d'apreciar: fer-nos pensar a partir d'apunts carregats de detalls aparentment innocus.

Si amb *Ni ase ni bèstia* (2010) i *Verba, non facta* (2014) David Vila ja ens endinsava en aquest registre -sota l'influx de Pere Calders, Joan Oliver i altres referents de la nostra literatura-, amb el nou llibre de contes, fa un pas més dins el seu ofici creatiu.

Roba estesa compacta un centenar de relats màgics i costumistes que, mitjançant un trepidant joc de paraules i idees entreligades, interpel·len el públic lector a transformar la realitat que ens envolta. Un d'aquests esquetxos diu: "Això que fas no serveix de res, li etziben. Sí, els respon, però en la

suma de totes les insignificances hi ha la clau de girar el món". Amb aquests i altres apunts, extrets d'observar la quotidianitat amb sornegueria, Vila aprofundeix en l'univers del conte per acabar-nos fiant: "Sí, aneu amb conte. I somieu". ●

La memòria de l'aigua

Xavier Puig | @xavierps7

"Gota a gota som mar", fa la proclama. Com els onze temes, també gota a gota, del nou àlbum amb què Clara Peya deixa anar tota una declaració de principis quan advoca perquè "el món sigui una plaga de princeses indomables".

A *Oceanes*, nom del seu darrer disc, la jove pianista s'atreveix per primera vegada a experimentar amb el món del hip-hop. Un fraseig que relliga amb la resta del repertori, en què les melodies sostenen l'esperit reivindicatiu a partir de l'homenatge i el lirisme de les lletres, interpretades per la cantant Sandra Sangiao, de la Barcelona Gipsy Balkan Orchestra.

Aquestes cançons, de batec serè i distanciades del pop festiu del seu treball anterior, permeten a Peya obrir-se a la intimitat i parlar de les dones que l'han inspirat en la seva trajectòria creativa. De tota aquesta partitura, mereix una atenció especial la introspectiva "Dadínia", els tons de la qual deixen el cor compungit per la incertesa existencial que traspuen. ●

MÚSICA
Oceanes
Clara Peya
Segell: Temps
Records, 2017

/ VICTOR SERRI

Amelia Tiganus,
activista feminista,
supervivent de
prostitució i tràfic

Tenia tretze anys quan tres homes la van violar. “Ho he esborrat de la memòria perquè va ser terrible”. A partir d’aquell moment, Amelia Tiganus va quedar a mercè d’una xarxa de proxenetes que, aprofitant-se de la seva vulnerabilitat, la van convèncer perquè deixés Romania i es prostituís a l’Estat espanyol. La van vendre per 300 euros a un proxeneta espanyol i, l’any 2002, amb només divuit anys, va ser introduïda en el sistema prostitucional, un infern del qual va trigar cinc anys a sortir. Va ser llavors quan es va instal·lar al País Basc, on gràcies al seu company i amitats de confiança ha superat el sentiment de vergonya que arrossegava. Avui, amb 33 anys, destina el seu temps a denunciar el flagell del tràfic de persones, que segons la Fundació Surt es nodreix de dones vulnerables provinents de les regions més empobrides del planeta. Des de Feminicidio.net, Tiganus imparteix tallers de prevenció del tràfic a adolescents de catorze a setze anys i, alhora, promou un canvi de legislació destinat a perseguir l’explotació sexual.

“El tràfic de persones no s’eradica perquè jutges i policies en fan negoci”

Alex Romaguera | @AlexRomaguera

Amb disset anys, vas ser captada per una xarxa de tràfic de persones i, amb divuit, vas arribar a l’Estat espanyol, on vas ser explotada sexualment en més de 40 prostíbuls. Què recordes d’aquella etapa?

La vaig passar ignorant que era víctima de tràfic. Desconeixia que és il·legal i vulnera els drets humans, tal com dictamina la Convenció de Palerm. La resignació feia que la consentís, fins a l’extrem d’agrair als proxenetes que m’haguessin salvat de la misèria. Els veia com els meus protectors.

Amb la resta de noies, no us qüestionàveu l’explo-tació?

No en teníem consciència, a part que els proxenetes i els clients ens reforçaven el rol dient-nos que érem transgressores, apoderades... i que no fèiem mal a ningú. Repeteixo: creïem que el nostre deure era aconseguir diners en el mínim temps possible i que teníem el privilegi de treballar en un estat més ric que Romania.

Per què la majoria de prostitució europea prové de Romania?

Allà, a les noies se’ns educa per servir els homes. Si, a això, hi afegim que és un país immers en el capitalisme, no hauria d’estranyar que esdevinguem una mercaderia amb finalitats econòmiques i lucratives. És molt trist perquè, si ho denunciés, et diuen que no existeix, quan les famílies romaneses admeten que se’ns exploti a canvi de diners. En són còmplices.

Quan vas aconseguir escapar d’aquest món?

Ho vaig intentar tres vegades, però la societat espanyola no està preparada per acollir persones víctimes del tràfic. Un dia, però, vaig poder sortir-ne. Va ser quan vaig comprendre que no guanyava prou diners, no pas perquè estigués sotmesa... D’això, vaig adonar-me’n després, moment en què vaig analitzar aquesta fàbrica de putes en què el capitalisme i el colonialisme juguen un paper tan determinant. I és que la majoria de noies explotades provenen de països empobrits, sobretot de l’Àfrica negra.

Et vas implicar en la denúncia pública per aquesta raó?

Necessitava trobar respostes i sanar-me, perquè els efec-

tes del tràfic són similars als que provoca la violència de gènere. Et desestabilitza i té un impacte enorme en la salut física i mental, ja que cap dona no aguanta que quinze homes la penetrin cada dia. Ens subministraven alcohol i cocaïna per suportar-ho. Arran de formar-me en teoria feminista i psicologia i de rodejar-me d’un ambient igualitari, vaig superar l’estigma, el dolor i la vergonya d’haver suportat tanta humiliació.

L’Estat espanyol és el tercer consumidor de sexe del món. A què ho atribueixes?

L’herència franquista del *macho ibérico* pesa molt. I, aprofitant aquest patró, els operadors ofereixen *tours* per prostíbuls mentre els mitjans publiquen anuncis de dones explotades per proxenetes. Això incentiva els joves a consumir prostitució i a entrenar-se en la violència sexual. Ho veig quan vaig a les escoles i a la universitat a fer xerrades.

Si el tràfic existeix, per què no s’actua per eradicar-lo?

Perquè fiscals, jutges i policies hi fan negoci. Igual que l’Estat, que inclou els diners

que n’extreu en el càlcul del PIB. El 2014, el mateix Jorge Fernández Díaz, exministre espanyol de l’Interior, va admetre que proporciona cinc milions d’euros diaris a les arques públiques. Els prostíbuls no es tanquen per aquest motiu.

Com es pot acabar amb aquest fenomen, doncs?

Cal una llei integral que repari el dany causat i faciliti formació i teràpia a les noies i la possibilitat d’accedir al món laboral. Després, complir amb els convenis destinats a disminuir la demanda i evitar els anuncis que aprofundeixen en la cosificació i la degradació de les dones. I, finalment, treballar perquè els homes visquin la sexualitat d’una altra manera.

En quin sentit?

La sexualitat ha d’anar lligada a l’afecte i el desig, però per les dues parts. Un fet que requereix molta pedagogia a les escoles, policia formada en perspectiva de gènere i que els mitjans informin des de l’òptica dels drets humans. Perquè el tràfic no és un problema fronterer entre països. Això és mentida. Suposa un camp de concentració on es practica la tortura i el feminicidi. ●